B J D
BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVIENSIS
II

SPRAWOZDANIE

Z KONGRESU

MIĘDZY-NARODOWEGO WETERYNARZY,

ODBYTEGO W WIEDNIU W MIESIĄCU SIERPNIU

1865 roku;

złożone

KOMMISSYI RZĄDOWEJ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I DUCHOWNYCH

przez

Piotra Seifmana

PROFESSORA WETERYNARYI,

DELEGOWANEGO DO BRANIA UDZIAŁU W TEM ZGROMADZENIU.

WARSZAWA.

W DRUKARNI GAZETY WARSZAWSKIEJ.

1866.

11262

SPRAWOZDANIE

Z KONGRESU

MIĘDZY-NARODOWEGO WETERYNARZY,

ODBYTEGO W WIEDNIU W MIESIĄCU SIERPNIU

1865 roku;

złożone

KOMMISSYI RZĄDOWÉJ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I DUCHOWNYCH

przez

Piotra Seifmana

PROFESSORA WETERYNARYI,

DELEGOWANEGO DO BRANIA UDZIAŁU W TÉM ZGROMADZENIU.

WARSZAWA.

W DRUKARNI GAZETY WARSZAWSKIÉJ.

1866.

Wolno drukować, z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury po wydrukowaniu prawem przepisanéj liczby egzemplarzy.

Warszawa dnia 8 (20) listopada 1866 roku.

Starszy Cenzor, A. Wald.

556939

II 65

Bibl. Jag.
1962 K 1425

Wstęp.

W długim szeregu klęsk gospodarstwo rolnicze dotykających najważniejsze niemal miejsce zajmują choroby stadne naszych zwierząt domowych; niebezpieczeństwo ich zaś bywa czasami tém większe, że się udzielać mogą i człowiekowi, u którego wywołują choroby życiu zagrażające.

Chęć chwalebna zaradzenia w miarę możności złym skutkom z tego rodzaju chorób wynikającym, podała w r. 1863 Edymburgskiemu (obecnie Londyńskiemu), professorowi weterynaryi Janowi Gamgée myśl, do zaproponowania zjazdu weterynarzy różnych krajów Europy, celem rozważenia i dokładniejszego rozjaśnienia spornych kwestyj, odnoszących się mianowicie do chorób zaraźliwych, mających znaczenie powszechne, między-narodowe. Myśl ta objawiona przez stosowne odezwy i podana do wiadomości w pismach publicznych, zyskała niebawem ogółu weterynarzy uznanie, i już w Lipcu 1863 r. zebrało się w Hamburgu, pod przewodnictwem zasłużonego professora Heringa i wnioskodawcy professora Gamgée, przeszło 100 weterynarzy różnych krajów Europy, na tak nazwany I-szy między-narodowy kongres weterynarzy.

Na zjeździe tym, na którym najważniejsza kwestya, to jest obmyślenie środków zaradczych przeciw księgosuszowi, nie mogła być ostatecznie rozstrzygniętą, postanowiono: aby następny czyli drugi między narodowy kongres weterynarzy, odbył się w Wiedniu, a przygotowawcze do tego zebrania urządzenia, poruczono komitetowi, złożonemu z professorów Instytutu weterynaryjnego wiedeńskiego DrDr. Röll'a, Pillwax'a i Müller'a.

Komitet ten, zyskawszy zezwolenie rządu austryackiego, rozesłał w Kwietniu 1865 r. przy stosownych odezwach i ogłosił w pismach czasowych, program drugiego kongresu, oznaczając czas jego odbycia na miesiąc Sierpień 1865 r. i proponując roztrząsanie, a jeżeli się okaże możebném ostateczne rozstrzygnienie, następujących 4ch punktów,

I. Odnośnie do księgosuszu:

a) do jakiej liczby dni możnaby bez obawy złych następstw skrócić dotąd powszechnie przyjęty czas 21-dniowy obserwacyi kwarantannowej, mającej na celu zapobieżenie wniesieniu księgosuszu;

b) jakie należałoby zaprowadzić postępowanie ze zwierzętami i produktami zwierzęcemi będącemi przedmiotem handlu między-narodowego, w czasie grassowania w jakim bądź kraju księgosuszu.

II. Jakie sposoby oczyszczenia (desinfekcyi) wagonów kolei żelaznéj użytych do przewozu zwierząt domowych wypadałoby ogólnie zaprowadzić, przy względzie na potrzeby handlu, policyi weterynaryjnéj i wymagania zarządów dróg żelaznych.

III. Jaka jest doniosłość środków zaradczych przeciw wściekliznie psów i któreby z nich ogólnie zalecać zależało, ze względu, iż choroba o któréj mowa rozprzestrzeniła się w ostatnich latach znaczniéj niż zwykle, nie tylko w Wiedniu, ale i w wielu innych miastach, a nawet w całych okolicach; zastanawiając się w téj mierze głównie nad dotąd powszechnie używanemi środkami, jakiemi są: opodatkowanie, peryodyczna rewizya psów, obowiązek nakładania psom kagańców i t. d.; wreszcie

IV. Które choroby i wady zwierząt domowych winny być zaliczonemi do niedostatków rękojmi, nadających nabywcy przez pewny oznaczony przeciąg czasu, po nastąpioném kupnie, a raczéj przyjęciu zwierzęcia, prawo do jego zwrotu, czyli do rozwiązania umowy kupna.

Nadto zostawił program pojedynczym członkom możność wniesienia pod rozwagę ogółu zgromadzenia, innych jeszcze kwestyj weterynaryjnych, mogących mieć ogólny policyjno-lekarski interes.

W skutek wiadomości wskazaną drogą rozpowszechnionéj, na czas do zjazdu oznaczony, zebrało się w Wiedniu około 200 (*) weterynarzy różnych krajów Europy, jako to: z Rossyi, Polski, Francyi, Anglii, Niemiec, Włoch, Danii, Szwecyi, Szwajcaryi, Turcyi, Portugalii i t. d.

Odbywane przez zgromadzonych narady przez ciąg 7 posiedzeń od 21 do 27 Sierpnia włącznie, doprowadziły, w niektórych punktach przynajmniéj, do ostatecznych rezultatów. Gdy zaś wypadki te mogą mieć niepoślednią ważność i dla kraju tutejszego, przeto, jako delegowany do brania udziału w naradach, będąc w obowiązku zdania z nich sprawy, przytoczę tu choć w treści ważniejsze wnoszone przez pojedynczych członków głosy, i przyjęte postanowienia, porządkiem jakim po sobie następowały, zamieszczając przy końcu zestawione razem ostateczne, przez zgromadzenie przyjęte uchwały, odnośnie do kwestyj, które były przedmiotem jego zajęcia i niektóre nad niemi ze swéj strony uwagi.

(*) Załączona przy końcu lista uczestników zgromadzenia weterynarzy w Wiedniu, wykazuje ich 168; liczba ta jednak nie jest ścisłą, bo obejmuje tylko tych uczestników, którzy przy wniesieniu opłaty wpisowéj, ustanowionéj po 3 złote waluty austryackiéj od każdego członka, nazwiska swoje podali.

Posiedzenie pierwsze odbyte dnia 21 sierpnia.

Po zebraniu się uczestników kongresu w oznaczonym na ten cel lokalu, w gmachu Akademii umiejętności, Dyrektor Instytutu Weterynaryjnego w Wiedniu Dr. Röll, jako członek przygotowawczego komitetu, przy krótkiém stosownie do okoliczności przemówieniu, przedstawił delegowanych ze strony rządu austryackiego, Radcę Ministerstwa Stanu Dra v. Well i Radcę Ministerstwa Handlu i Rolnictwa Dra Pabst'a.

Radca Well, podnosząc głos w imieniu rządu którego jest reprezentantem, wyjaśnił usiłowania tegoż rządu skierowane ku ustanowieniu skutecznych środków zaradczych przeciw chorobom grasującym zwierząt w ogólności, a księgosuszowi w szczególe; a wspomijąc o uchwale większością głosów w r. 1863 na I-ym kongresie weterynarzy w Hamburgu przyjętéj, co do skrócenia czasu obserwacyi kwarantannowéj na dni 10, daléj mówiąc o gotowości z jaką rząd austryacki przyjął propozycyą odbycia IIgo kongresu w rezydencyi jego Wiedniu i o wielkiéj ważności jaką nie tylko ten rząd, ale prawdopodobnie i rządy innych krajów Europy, które swoich reprezentantów wydelegowały, do zdania obecnego kongresu przywiązują, wyraził nadzieję, że zgodne ustanowienia teraźniejszego zgromadzenia staną się podstawą do zaprowadzenia w istniejących przepisach policyjno-weterynaryjnych odpowiednich udokładnień.

Radca ministeryalny Dr. Pabst, przemawiając w imieniu Ministerstwa Rolnictwa i Handlu, objaśnia następnie, że kapitał reprezentowany w monarchii austryackiéj, przez zwierzęta domowe, przenosi znacznie summę 1000 milionów fl. waluty austryackiéj; zwracając zaś tym sposobem uwagę, na wielką ważność, jaką przy takim stanie rzeczy mieć muszą środki tamujące szerzenie się chorób epizootycznych, dodaje, że jeżeli w téj mierze przepisy austryackie nie we wszystkich punktach mogą być uważane za dostateczne, to przecie przy dobrych chęciach spodziewać się należy rychło skutecznego zaradzenia złemu.

Dyrektor Röll, zabierając głos w imieniu przygotowawczego komitetu mówi: Z powodu rozszerzenia się w ostatnich czasach stosunków handlowych i udoskonalenia środków kommunikacyjnych, stały się środki policyjno-weterynaryjne, w pojedynczych krajach stosowane, niedostatecznemi. Obecnie dla zapobieżenia szerzenia się chorób grasujących zwierząt, potrzebne jest współdziałanie rządów różnych krajów. Przytém, wspominając o pierwszym zjeździe w Hamburgu i o przywiedzionych wyżéj 4ch punkach programatu obrad, ułożonego na kongres teraźniejszy, mówca czyni wniosek, aby dla sformułowania kwestyj w sposób najodpowiedniejszy do dyskussyi ogółu zgromadzenia, utworzono 4ry komissye z grona zebrania, uwzględniając, iżby w każdéj takiéj komissyi, o ile można, reprezentanci różnych krajów udział mieli.

Następnie czyta członek komitetu przygotowawczego professor Pillwax, listę delegowanych przez rządy różnych krajów, zakłady nau-

kowo-weterynaryjno, towarzystwa rolnicze lub weterynaryjne, wymieniając zarazem odezwy nadeszłe z różnych stron, w których uczestnicy pierwszego zebrania, tłomaczą się z powodów niemożności brania udziału w obecném zgromadzeniu.

Po przywitaniu zgromadzonych jeszcze przez delegowanego ze strony Reprezentacyi m. Wiednia Dra Helm, wnosi Dr. Röll aby przystąpiono do wyboru biura, proponując głosowanie za pośrednictwem kartek.

Dr. Hertwig, professor szkoły weterynaryjnéj w Berlinie, wymieniając zasługi położone przez komitet przygotowawczy, stawia propozycyą wyboru przez aklamacyą: na prezydenta Dra Röll, na vice-prezydenta dyrektora Hering ze Sztutgardu, byłego prezydenta pierwszego kongresu w Hamburgu, na sekretarzy zaś professorów Müllera i Pillwaxa, członków komitetu przygotowawczego.

Propozycya ta została ogólnie przyjętą, a po zajęciu miejsca prezydium przez prezydenta i vice-prezydenta, gdy professorowie Müller i Pillwax, dla licznych zatrudnień, jako członkowie przygotowawczego komitetu, przyjęcia obowiązków sekretarzy odmówić byli zmuszeni, na wniosek prezydującego, wybrani zostali sekretarzami: Dr. Forster professor Instytutu Weterynaryjnego w Wiedniu, i weterynarz wojskowy Probstmayr z Monachium, którzy też bezzwłocznie do obowiązków swoich przystąpili.

Następnie, na wniosek prezydium utworzenia 4ch komissyj, dla ułożenia i przedstawienia pod rozwagę ogółu zgromadzenia 4ch punktów programatu obrad na wstępie podanych, uchwalono po krótkiéj dyskussyi, aby wybór członków do tych komissyj z grona uczestników, poruczony był biuru. W tym celu zostało posiedzenie przerwane na 15 minut, po upływie których, prezydent ogłosił zebranym uczestnikom listę do pojedynczych komissyj wybranych jak następuje:

Do komissyi dla sformułowania pierwszego punktu programatu obrad zostali wybrani: Prezydent Zgromadzenia Dr. Röll z Wiednia (jako sprawozdawca komissyi), Rzeczywisty Radca Stanu professor Unterberger z Dorpatu, professor Seifmann z Warszawy, weterynarz gubernialny Werner ze Lwowa, professor Zlamal z Pesztu, professor Hertwig z Berlina i Radca medyczny professor Haubner z Drezna.

Do komissyi dla sformułowania drugiego punktu programu, professor Müller z Wiednia (jako sprawozdawca), Dyrektor Zangger z Zurich, professor Rawicz z Petersburga, professor Reynal z Alfort (pod Paryżem) i professor Perosino z Turynu.

Do komissyi dla ułożenia trzeciego punktu programatu, professor Pillwax z Wiednia (jako sprawozdawca), Radca medyczny Fuchs z Karlsruhe, Rzecz. Radca Stanu professor Jessen z Dorpatu, weterynarz okręgowy Sondermann z Monachium i professor Husson z Bruxelli.

Do komissyi dla sformułowania czwartego punktu programatu, wice-prezydent dyrektor Hering ze Stuttgardu (jako sprawozdawca), dyrektor Gerlach z Hanoweru, weterynarz policyjny Adam z Augsburga, professor Ernes z Londynu i weterynarz gubernialny i professor Bleiweiss z Lublany (Laibach w Krainie).

Gdy tym sposobem ustanowiono 4ry komissye do zredagowania wniosków w kwestyach, przez zgromadzenie rozważać się mających; po ułożeniu się członków 2ch pierwszych komissyj co do czasu i miejsca zebrania się jeszcze tegoż dnia, celem sformułowania poruczonych im kwestyj, dla przedstawienia ich ogółowi zgromadzenia, zostało posiedzenie I sze zamknięte, a drugie na dzień następny ustanowiono.

Posiedzenie drugie odbyte dnia 22 sierpnia.

Po przeczytaniu i przyjęciu protokółu posiedzenia z dnia poprzedniego, prezydent Dr. Röll, jako sprawozdawca komissyi dla 1go punktu programatu, po zdaniu prezydencyi wice-prezydentowi, przedstawia w imieniu tejże komissyi pod rozwagę ogółu zebrania wnioski, odnośnie do ustępu *a*, to jest co do skrócenia dotąd powszechnie stosowanego czasu 21-dniowego obserwacyi kwarantannowéj, w sposób następujący:

I. Komissya wnosi, aby peryod obserwacyi kwarantannowéj, ze względu na doświadczenia odnośnie do czasu trwania okresu wylęgania (incubatio) księgosuszu, skrócony został na dni 10 względem bydła sprowadzonego z Rossyi i Księstw Naddunajskich do krajów Europy więcéj ku zachodowi położonych; z warunkiem jednak, aby peryod ten obserwacyi kontumacyjnéj, był jeden i ten sam we wszystkich okolicznościach, bez względu na stan zdrowia bydła w zagranicznym kraju ościennym i bez różnicy co do przeznaczenia lub rasy sprowadzonego bydła.

II. Wszelako proponowane przez komissyą skrócenie peryodu obserwacyi kwarantannowéj, zostaje przez nią zalecone jedynie, jeżeli zachowane będą warunki następujące, a mianowicie:

1. Gdy zakłady kwarantannowe będą urządzone wszędzie tam, gdzie tego wymagają stosunki handlowe, a okoliczności miejscowe istnieniu ich sprzyjają. Co do tego ostatniego zastrzeżenia, należy między innemi zwrócić uwagę i na łatwość dostarczenia potrzebnéj w kwarantannie paszy, i to nie z kraju sąsiedniego pod względem księgosuszu podejrzanego, oraz na znajdowanie się w należytej bliskości wody, potrzebnéj do pojenia i czyszczenia zwierząt.

2. Jeżeli zakłady kwarantannowe urządzone zostaną w sposób odpowiadający wymaganiom policyi weterynaryjnéj i warunkom zdrowia umieszczonych w nich zwierząt, przy możności należytego nadzoru weterynaryjnego.

3. Gdy przy kwarantannach będą ustanowieni w odpowiedniéj liczbie należycie wykształceni i stosownie uposażeni weterynarze.

Nadto uważa komissya za potrzebne:

4. Ocechowanie bydła przybyłego do kwarantanny i to zaraz przy jego wprowadzeniu.

5. Oczyszczenie sztuk z kwarantanny wypuszczonych.

6. Zaprowadzenie spisu bydła w okręgach przytykających do granicy wschodniéj i ustanowienie tu w rzeczonym celu weterynarzy, dla kontrolowania stanu zdrowia miejscowego bydła.

7. Najściślejszy nadzór nad bydłem przepędowém wewnątrz kraju.

8. Karanie uchybień policyjno-weterynaryjnych odnoszących się do kwarantanny bydła i księgosuszu, wedle całéj surowości prawa karnego.

III. Jako życzenia godne uważa komissya, iżby przez ustanowienie prawem oznaczyć się winnéj składki od każdéj sztuki bydła rogatego krajowego, utworzony być mógł fundusz, któryby umożebnił uśmierzenie zarazy do kraju wniesionéj przez zgładzenie wszystkich sztuk zarażonych i podejrzanych, ażeby tym sposobem dało się położyć tamę rozszerzeniu zarazy ku zachodowi Europy.

Dyskussyą nad kwestyą skrócenia czasu obserwacyi kwarantannowéj otwiera Dr. Hertwig professor z Berlina, który wykazując nieskuteczność dotychczasowych przepisów stosowanych w Prussach dla niedopuszczenia wniesienia księgosuszu, pomimo zaleconego terminu 21 dni obserwacyi kwarantannowéj, przytaczając przytém w treści przepisy kwarantannowe w Królestwie Polskiém obowiązujące, a które także uważa za niedostateczne, przychodzi do wniosku, że głównie zwrócić należy uwagę na środki, któreby o ile możności ograniczyły przemycanie bydła z ominięciem kwarantan; cel ten da się najprędzéj osięgnąć przez skrócenie czasu obserwacyi kwarantannowéj, i dla tego, jakkolwiek na zebraniu weterynarzy w Hamburgu był przeciwny takiemu skróceniu, obecnie jednak głosuje za 10cio dniową kwarantanną, która na zmniejszenie przemycania bydła wpływać może.

Rzecz. Radca Stanu professor Halicki z Charkowa, uznając stosownem skrócenie kwarantanny do dni 10ciu, czyni uwagę, że i względem ludzi mogących się przyczynić do wniesienia zarazy, środki ostrożności zalecane być winny. W przekonaniu zaś iż zgromadzenie i kwestyi téj nie pominie, po udzieleniu wiadomości o zakładzie szczepienia doświadczalnego księgosuszu, jaki kosztem J. C. W. Wielkiéj Księżnéj Heleny Pawłównéj został urządzony, i o ważnych usługach jakie zakład ten może zapewnić, dla celów weterynaryjnych, czyni wniosek, iżby zgromadzenie Wysokiéj fundatorce zakładu będącego w mowie, podziękowanie wynurzyło.

Professor Tscherning z Kopenhagi, oświadcza się przeciw skróceniu terminu kwarantanny, sądzi on; że brak jeszcze dostatecznych dowodów, aby okres inkubacyi nie przechodził dni 9.

Dr. Bleiweiss z Lublany (Leibach), przywodząc doświadczenia jakie czynił z polecenia ministeryum stanu austryackiego, nad szczepieniem księgosuszu z owiec i kóz na bydło rogate, twierdzi także, że okres wylęgania księgosuszu dni 10 nie przenosi, sądzi jednak, że byłoby może właściwiéj skrócić termin obserwacyi kwarantannowéj do dni, nie 10, lecz 12tu.

Rzecz. Radca Stanu prof. Jessen z Dorpatu mówi, że jeżeli chodzi o zupełną pewność nie wpuszczenia bydła ulegającego księgosuszowi, to téj i 21-dniowa kwarantanna nie udziela; bo przypady chorobowe księgosuszu są u bydła stepowego często zbyt nie wyraźne, aby nie mogły być łatwo przeoczonemi. Gdy jednak brak dowodów dotąd ażeby peryod wylęgania księgosuszu rozciągał się nad dni 9, przeto głosuje on za wnioskiem komissyi skrócenia terminu obserwacyi kwarantannowéj do dni 10.

Radca medyczny Fuchs z Karlsruhe, lubo uznaje dostatecznym czas 10 dniowéj kwarantanny ze względu na peryod inkubacyjny, wyraża przecie, że w interesie kraju z którego jest delegowany, wolałby ażeby kwarantannę na dłuższy przeciąg czasu oznaczono. Zresztą uważa on za potrzebne, aby bydło zaraz przy wejściu do kwarantanny, poddane było oczyszczeniu, celem zapobieżenia udzielenia się zarazy już po dacie sprowadzenia bydła do zakładu kwarantannowego.

Professor Seifman z Warszawy, prostuje podaną przez professora Hertwig z Berlina treść przepisów kwarantannowych, obowiązujących w Królestwie Polskiém, a objaśniając nieco bliżéj też przepisy, wskazuje pod jakiemi warunkami bydło stepowe zostaje w Królestwie Polskiém poddane tylko dwudniowéj obserwacyi wstępnéj, a pod jakiemi ulega kwarantannie 21-dniowéj.

Professor Rawicz z Petersburga sądzi, że przedewszystkiém wypadałoby zbadać czy pomiędzy bydłem stepowém nie może się wywiązać samorodnie księgosusz i po za obrębem stepów. Gdyby bowiem się okazało że to może mieć miejsce, że więc w zakładzie kwarantannowym księgosusz samorodnie rozwinąć się może, w takim razie, uważałby ustanowienie stałego czasu obserwacyi kwarantannowéj za niedorzeczne.

Dyrektor Zangger z Zurich, odwołując się do epizoocyj księgosuszu z czasów przeszłych, wyjaśnia że choroba ta dostawała się zawsze do krajów zachodniéj Europy, tylko drogą zarazy i że ilekroć przypisywano księgosuszowi inne źródło rozwoju, pomyłkę tę drogo przypłacono. Jako delegowany Szwajcaryi, kraju, w którym chów i handel bydłem stanowi tak ważny przedmiot przemysłu, winienby w interesie narodu który reprezentuje, obstawać za dłuższym peryodem kontumacyi; winienby to uczynić nawet dla zmniejszenia konkurencyi, do jakiéj stawać może bydło stepowe względnie do bydła Szwajcaryi. Wszelako nie waha się on głosować zgodnie z wnioskiem Dra Bleiweiss za skróceniem czasu obserwacyi kwarantannowéj, zwłaszcza że dla Szwajcaryi, jak w ogóle dla krajów więcéj ku zachodowi położonych, przeciwko księgosuszowi stanowi przedmurze Austrya, w któréj widzi dość mocy i woli, aby strasznéj zarazie, skoro wkroczy w jéj granice, postępu ku zachodowi nie dozwoliła.

Dyrektor Gerlach z Hanoweru występuje przeciwko skróceniu dotychczasowego peryodu obserwacyi kwarantannowéj. Jego zdaniem istnieć mogą nieznane dotąd okoliczności, przy których czas inkubacyi rozciągnąć się może na dłuższy niż na 9cio-dniowy przeciąg czasu. Rząd austryacki, jak on sądzi ze słów delegowanego z ministerstwa stanu Dra Well, żąda stanowczego od zgromadzenia pewnika, aby znieść środek oddawna uznany; pewnika zaś tego nie zdaje mu się aby zgromadzenie dać mogło. Zresztą sądzi prof. Gerlach, że nic nie nagli do czynienia proponowanych przez komissyą ułatwień w sprowadzaniu bydła stepowego, bez którego mniema, że można się obejść, bo wedle jego zdania, traci się skutkiem księgosuszu tyle, ile się zyskuje przez sprowadzenie bydła, które tę zarazę wnosi.

Dr. Röll, zastanawiając się nad celem i zamiarem rządu austryackiego w kwestyi o której mowa, przychodzi do wniosku, że gdy o zupełnym zakazie sprowadzania bydła stepowego myśleć nie można, dopóki wół podolski lub wołyński będzie w takim jak dotąd stosunku tańszy od wołu Galicyi wschodniej, przeto należy głównie działać w takim kierunku, aby ograniczyć przemytnictwo; doświadczenie bowiem uczy, że przez kwarantanny zostaje sprowadzane zwykle bydło zdrowe, a podejrzanego stanu zdrowia, wchodzi z ominięciem środków kwarantannowych, a przeto i 21-dniowa obserwacya kontumacyjna nie zabezpiecza Austryę od księgosuszu. Przemytnictwu zaś zagrodzi znacznie drogę skrócenie terminu obserwacyi kwarantannowéj, które nie tylko zmniejszy wydatki łożone na sprowadzone bydło, ale nadto uchroni od zostawania przez tak długi czas martwym dla handlu kapitału, wartość tego bydła stanowiącego. Zresztą mniema mówca, że jeżeli rząd austryacki wstrzymuje się dotąd ze skróceniem terminu obserwacyi kwarantannowéj, i oczekuje na zgodę w téj mierze rządów ościennych krajów, czyni to tylko dla uniknienia, iżby względem saméj Austryi środki zapobiegawcze nie były zaprowadzone.

Weterynarz Lüthens z Opola (Oppeln w Szląsku Pruskim) sądzi, że głównie uwagę zwracać należy na środki uśmierzania powstałéj już zarazy bydła. Zapobieżenie wniesieniu choroby, przedstawia nieprzezwyciężone trudności, albowiem i najściślejsze środki kwarantannowe nie zdołają zatamować wszystkich dróg dla przemytników.

Professor Reynal z Alfortu oświadcza, iż jakkolwiek z własnego doświadczenia nie zna on księgosuszu, nie uważa przecie, aby kwestyę co do trwania okresu inkubacyi, za wyczerpniętą uważać było można. Przytém jednak nie przeczy, iż kwarantanny są połączone z wielkiemi niedogodnościami, a między temi uważa za ważną, stagnacyę kapitału, a ztąd i zachętę bezpośrednią do przemytnictwa. Głównie wszakże zwraca on uwagę zgromadzenia na ważne zło następstwa, jakie wyniknąć mogą z ciasnego umieszczenia wielu zwierząt na jednym statku, jak to widział w portach Hamburgu. Altony. W takich portach, i w ogóle w punktach centralnych kolei żelaznej, gdzie ma miejsce znaczna expedycya zwierząt, znajdować się powinny zdaniem jego, nadzorcze komissye sanitarne.

Professor Zlamal z Pesztu, opierając się na wieloletniém doświadczeniu, oraz na wynikach ze szczepienia, które na przeszło 200 sztukach sam wykonał, twierdzi, że czas inkubacyi nie przenosi nigdy dni 9; głosuje przeto za wnioskiem komissyi, oświadczając przytém, że i w Węgrzech nie wywiązuje się księgosusz nigdy samorodnie, lecz zawsze dostaje się tam w skutek wniesienia zarazy.

Radca medyczny Haubner z Drezna jest także zdania, że przez kwarantanny, choćby najściślejsze i przy pomocy nawet kordonu wojskowego, niepodobném jest absolutnie położyć tamę wniesieniu zarazy.

Weterynarz Ernes z Londynu, wspominając o obecnie zjawionéj zarazie bydlęcéj w Anglii, twierdzi, że ta została wniesioną przez bydło do Rewla koleją żelazną (?) nadeszłe, i odstawione następnie do Hull i Londynu.

Po przedyskutowaniu w ten sposób ważnéj kwestyi skrócenia czasu obserwacyi kwarantannowéj, przystąpiono do głosowania, przy

którém ogół zgromadzenia przyjął propozycyę komissyi, iż czas obserwacyi kwarantannowéj może być skrócony na dni 10; a przeciwne temu zdanie objawiło tylko 9ciu członków, jako to: 1) Dyrektor Gerlach z Hanoweru, 2) Professor Tscherning z Kopenhagi, 3) Professor Fürstenberg z Eldeny, 4) Dr. Dammann z Proskau, 5) Dr. Wernaer z Jeny, 6) Weterynarz okręgowy Renner ze Steinau, 7) Weterynarz okręgowy Seer z Glatz, 8) Prof. Müller z Berlina, i 9) Prof. Perosino z Turynu i Winkler.

Podane wyżéj warunki pod jakiemi komissya uznała możebném skrócenie czasu obserwacyi kwarantannowéj na dni 10, po debatach, w których brali udział: Rzecz. Radca Stanu Jessen, Prof. Hertwig, Rzecz. Radca Stanu Unterberger, Dyrektor Zangger, Radca Ministeryalny Pabst, Radca medyczny Haubner, Professor Seifmann, weterynarz departamentowy Lüthens i sprawozdawca dyrektor Röll, przyjęte zostały z mało znacznemi zmianami, które widzieć się dają z porównania wyżéj podanéj propozycyi komissyi, z zamieszczoném przy końcu zestawieniem ostatecznie przez zgromadzenie przyjętych uchwał.

Po załatwieniu się tym sposobem z pierwszą połową pierwszego punktu programatu, sprawozdawca komissyi przedstawił w dalszym ciągu zgromadzeniu drugą połowę tegoż punktu, która brzmi jak następuje:

1. Zupełnie suche skóry bydlęce, rogi bez osad, kości suche, solone i suche kiszki bydlęce, łój przetopiony w naczyniach, sierć bydlęca i szczecina, tudzież wełna w wańtuchach, mogą być dopuszczone do handlu bez poprzedniego odwietrzenia (desinfekcyi).

2. Rogi osad niepozbawione, równie jak racice, wypada traktować wzmocnionym roztworem chlorku wapna, lub soli kuchennéj.

3. Łój przetopiony w żołądkach, należy oczyścić przez obmycie zewnętrznéj powierzchni opakunku (ambalażu) wzmocnionym roztworem chlorku wapna, lub soli kuchennéj.

4. Świeże kości, świeże skóry i kiszki, łój surowy, tudzież mięso, równie jak skóry owcze surowe, choćby były suche, nie powinny być wpuszczone do kraju w czasie grasowania księgosuszu, jeżeli pochodzą z miejsc lub okolic, w których zaraza panuje.

Dyskussya nad temi propozycyami odłożoną została na dzień następny, i na tém posiedzenie drugie zamknięto.

Posiedzenie trzecie odbyte dnia 23 sierpnia.

Prezydent Dr. Röll przed przystąpieniem do porządku dziennego, wspominając o wniosku uczynionym na posiedzeniu drugiém przez Rz. Radcę Stanu Halickiego, co do wynurzenia podziękowania J. C. W. Wielkiéj Księżnie Helenie Pawłównéj za hojne Jéj wspieranie celów weterynaryi, wzywa zgromadzenie do głosowania nad tym przedmiotem. Wniosek Rz. Radcy Stanu Halickiego zostaje ogólnie przyjęty; poczém dyrektor Röll zdając prezydencyę vice-prezydentowi Drowi Hering, jako sprawozdawca komissyi, przedstawia wnioski jéj odnośnie do drugiéj połowy pierwszego punktu programatu, co do postępowania z produktami zwierzęcemi, będącemi przedmiotem handlu, a pochodzącemi z kraju podejrzanego o grasowanie w nim księgosuszu.

Wnioski te wyszczególnione już powyżej (posiedzenie drugie), rozważone każdy z osobna, po dyskussyi, w której brali udział pp. Rawicz, Zangger, Reynal, Jessen, Haubner, Lüthens, Hertwig, Fuchs, Seifmann, Tscherning, Halicki i Rueff, zostały większością głosów przyjęte, z zastrzeżeniem jednak, aby i co do tych produktów zwierzęcych, które komissya uznała za kwalifikujące się do przypuszczenia bezprzeszkodnie do handlu między-narodowego, uczynioną była uwaga, że i one nie powinny być wpuszczone z kraju dotkniętego, skoro wiadomo, iż pochodzą z miejsca lub okolicy w której księgosusz grasuje. Stosownie więc do téj uchwały, ułożoną została część druga pierwszego punktu programatu tak, jak to jest szczegółowo podane niżéj w zestawieniu ostatecznie przyjętych uchwał.

Co do będącéj w mowie kwestyi objaśnił Dr. Röll, że komissya któréj jest sprawozdawcą, pominęła w dopiero przyjętych wnioskach, szczegółowe zastrzeżenie co do postępowania ze zwierzętami, będącemi przedmiotem handlu, z powodu że i tak jest wszędzie przyjętą zasada, niedozwolenia sprzedaży i wyprowadzania zwierząt z miejsca zarazą dotkniętego, że więc zostawić należy rządom krajów graniczących z okolicą w któréj zaraza panuje, uznanie co do żądania na sprowadzone zwierzęta świadectw stanu zdrowia, lub innych dowodów, przekonywających o pochodzeniu takich zwierząt z okolicy od zarazy wolnéj.

Po ukończeniu w ten sposób dyskussyi nad pierwszym punktem programu i po wróceniu Dra Rölla do prezydencyi, zajął uwagę zgromadzenia professor Müller z Wiednia, przedstawiając w imieniu komissyi któréj jest sprawozdawcą wnioski, odnośnie do drugiego punktu programu, mającego za przedmiot oczyszczenie wagonów kolei żelaznéj do transportu zwierząt służących.

Mówca w obszernym i jasno wyłożonym wstępie, wspominając o wypadkach rozszerzania się chorób zaraźliwych zwierząt, za pośrednictwem wagonów kolei żelaznéj, i czyniąc przytém niektóre uwagi praktyczne, co do sposobu oczyszczania tego rodzaju wagonów, oparte na własném jego doświadczeniu, którego nabył będąc delegowany przez rząd austryacki do nadzoru desinfekcyi wagonów użytych do przewozu zwierząt domowych; wykazując nadto trudności na jakie przy téj czynności się napotyka, gdy potrzeba wykonać oczyszczenie w krótkim czasie wielu wagonów, — mówi daléj w imieniu komissyi:

Ważną przyczynę rozszerzenia chorób panujących zwierząt, stanowi przeniesienie zarazku (contagium) często w odległe okolice, za pośrednictwem środków transportowych, a mianowicie wagonów kolei żelaznéj i statków wodnych. Dla tego jest koniecznem, zapobieżenie takiemu przeniesieniu zarazy, a to w sposób następujący:

1. Wagony kolei żelaznéj i statki wodne użyte do przewozu zwierząt, powinny być po każdym transporcie oczyszczone.

2. Środki transportowe użyte dla zwierząt uległych chorobie zaraźliwéj, winny być desinfektowane. Desinfekcya środków transportowych jest niezbędną także, po każdém ich użyciu w takiéj okolicy i czasie, gdzie i kiedy złośliwa choroba zaraźliwa się rozprzestrzeniła.

3. Jako postępowanie desinfekcyjne jest do zalecenia oczyszczanie wodą wrzącą i staranne obmycie następnie gorącym ługiem; po-

stępowanie do którego w Austryi i Szwajcaryi prawo obowiązuje. Obmycie ługiem może mieć miejsce bezpośrednio po oczyszczeniu wodą gorącą. Jednakże zdesinfektowane wagony i statki, mają być użyte na nowo do transportu, dopiero po zupełném ich wysuszeniu i przewietrzeniu.

Przytacza przytém sprawozdawca, że professor Perosino, jako członek komissyi uważa za godne zalecenia użycie roztworu siarczanu żelaza (sulfas ferri), dla zniweczenia wyziewów amoniakalnych, nadmieniając zarazem, że taki roztwór, używany ze skutkiem w wychodkach jako środek usuwający woń nieprzyjemną, mógłby także znieść wyziewy amoniakalne w wagonach, wszelako i przy tém postępowaniu, bez oczyszczenia i desinfekcyi obejść się nie może; wreszcie zastrzega jeszcze sprawozdawca w imieniu komissyi że:

4. Oczyszczenie i desinfekcya wagonów dróg żelaznych i statków wodnych, winno się odbyć pod nadzorem weterynaryjnym.

W debatach nad tym punktem zabiera głos: najprzód dyrektor Gerlach z Hanoweru, który zaleca napawanie wagonów, użytych do transportu zwierząt olejem i użycie do ich oczyszczenia zamiast ługu, pary wodnéj.

Daléj prof. Tscherning, dyrektor Zangger i Rz. Radca Stanu Jessen; ten ostatni wolałby użycie do desinfekcyi chlorku wapna, zamiast proponowanego we wnioskach komissyi ługu; professor Hertwig z Berlina mniema, iż oczyszczenie dałoby się uskutecznić dogodnie za pomocą pary, jaką możnaby doprowadzić z lokomotywy do wagonu za pośrednictwem stosownych rur; nadto zwraca on uwagę na potrzebę urządzenia spodu wagonów tak szczelnie, aby odchody zwierząt w nich umieszczonych, nie przedostawały się na zewnątrz, inaczéj jak sądzi, obawiać się należy, iż przesiąkłe odchody, zanieczyszczając miejsca gdzie kolej żelazna ze zwykłemi drogami się krzyżuje, mogą zarazić przechodzące tędy bydło.

W dalszym ciągu bierze co do rzeczonéj kwestyi w dyskussyi udział, prof. Zlamal z Pesztu, który uważając za zbyt subtelne rozróżnienie oczyszczenia (Reinigung) od desinfekcyi (Desinfection) oświadcza się za tém, aby w każdym razie czyszczenie dokonane było wodą i ługiem; gdyż zawsze należy przypuszczać, że zwierzę zarażone mogło się znajdować w wagonie. Skoro koleje żelazne, mówi on, przerzną wszystkie granice państw,—staną się właśnie wagony zakładami kontumacyi, i dla tego zdaniem jego, należy na nie baczną zwracać uwagę.

Gdy podnosili jeszcze głos weterynarz Satori, magister Stichel z Warszawy,—który objaśnił, iż w Królestwie Polskiém wagony kolei żelaznéj służące do przewozu bydła stepowego, opatrzone są stosownemi napisami i do przewozu bydła krajowego użyte być nie mogą,— —Rzecz. Radca Stanu Halicki, radca medyczny Haubner, profes. Roeff, radca medyczny Fuchs i weterynarz Ulrich, którego zdaniem byłoby stosowném napawanie wagonów siarczanem żelaza (Eisenvitriol),—wystąpił następnie znów sprawozdawca prof. Müller z Wiednia, objaśniając: że napawanie wagonów olejem, który wrząca woda do czyszczenia użyta łatwo zmyje, nie byłoby właściwém, użycie zaś chlorku wapna do desinfekcyi w miejsce ługu, zdaje mu się niestosownem

dla tego, iż też same wagony są używane do przewozu towarów, które przejąwszy się wonią chloru, traciłyby na swéj wartości.

Po przedebatowaniu w ten sposób kwestyi oczyszczenia i desinfekcyi wagonów kolei żelaznéj i statków wodnych, użytych do transportowania zwierząt domowych, przystąpiono do głosowania, skutkiem którego wnioski komissyi zostały przyjęte z tą głównie różnicą, że uskutecznienie oczyszczenia wodą wrzącą albo parą wodną zostawione jest dowolnie.

Przed ukończeniem sessyi o któréj tu mowa, uprzedza jeszcze prezydent, że na jedném z następnych posiedzeń wypadnie uchwalić miejsce i czas, gdzie i kiedy następny kongres międzynarodowy weterynarzy odbyć wypadnie, i na tém posiedzenie trzecie zostało zamknięte.

Posiedzenie czwarte odbyte dnia 24 sierpnia.

Po przeczytaniu i przyjęciu protokołu dnia poprzedzającego, wymienia prezydent rozprawy, które członkowie zgromadzenia, Rzecz. Radca Stanu Unterberger, Rzecz. Radca Stanu Jessen, professor Rawicz, Radca medyczny Fuchs, Dr. Hadinger i weterynarz komitatowy Zwickel, mają zamiar rozwinąć przed ogółem zebrania, czyniąc z téj okazyi zapytanie, czy zgromadzenie nie uznałoby właściwém przedłużenie posiedzeń nad datę 26 Sierpnia, pierwotnie jako dzień ostatniego posiedzenia oznaczoną.

Professor Hertwig, wyraża z tego powodu życzenie, aby posiedzenie mogło się odbyć i w niedzielę, dnia 27 Sierpnia. Wniosek ten, tudzież oświadczenie prezydenta, że w razie potrzeby mogłoby jedno jeszcze posiedzenie odbyć się i we wtorek, dnia 29 Sierpnia, zostają przez ogół przyjęte.

Z porządku dziennego następuje rozważanie trzeciego punktu programu, to jest kwestyi co do środków zaradczych przeciw wściekliźnie psów.

Wnioski co do téj kwestyi przedstawia professor Pillwax, sprawozdawca komissyi do jéj sformułowania ustanowionéj, którą prócz sprawozdawcy składają: Rzecz. Radca Stanu Jessen, Radca medyczny Fuchs, professor Husson i weterynarz Sondermann, niemniéj zaproszeni późniéj do współudziału professorowie: Tscherning, Leisering i Fürstenberg.

Wspomniony sprawozdawca, po podaniu przedwstępnych wiadomości statystycznych o epizotycznem grasowaniu wścieklizny psów, w bieżącém stuleciu w Wiedniu i Austryi w ogólności, oraz w niektórych innych krajach Europy, z powodu zdania, objawionego niedawno (w «Wiener medicinische Wochenschrift»), jakoby wścieklizna psów nie stanowiła szczególnéj specyficznéj choroby, lecz rodzaj tężca (tetanus), pragnie, aby zgromadzenie wyraziło zgodnie ze zdaniem komissyi któréj on jest przedstawicielem, iż wścieklizna psów jest oddzielną specyficzną chorobą, rozwijającą właściwy zarazek, tak zwany jad wścieklizny, który przez zaszczepienie, lub w skutek ukąszenia wprowadzony do organizmu człowieka lub zwierząt, wywołuje rzeczoną chorobę.

W debatach co do tej i innych tu odnoszących się kwestyj, zajmują uwagę zgromadzenia. Radca medyczny Fuchs. professor Hertwig, professor Gerlach, weterynarz Deisinger, Dr. Ulrich, oraz Achmed Effendi, professor szkoły weterynaryjnéj w Konstantynopolu. Ten ostatni, w kwestyi czy i o ile wpływa na wywiązanie się wścieklizny niemożność zaspokojenia popędu płciowego przywodzi, że na wschodzie, pomimo iż psy, prowadzące tam życie więcéj swobodne, na wpół dziko, bo nie utrzymywane nawet w domach, znajdują zawsze możność zaspakajania popędu, jest przecie i była tam wścieklizna chorobą nie rzadką. W końcu po jednomyślném oświadczeniu się zebrania zgodnie ze zdaniem komissyi, iż wściekliznę psów uważać należy za specyficzną, zaraźliwą dla ludzi i zwierząt chorobę, i że główną dążnością przepisów przeciw téj chorobie, winno być zmniejszenie liczby psów, a z tém i wypadków choroby,—przechodzi się w dalszym ciągu do rozbioru szczegółowych wniosków, przez komissyą w téj mierze proponowanych.

Po rozważeniu z osobna ustępami pojedynczych wniosków komissyi, były najżywiéj rozbierane ustępy, co do opodatkowania psów i co do obowiązku nakładania im kagańców. Brali tu udział pp. Fuchs, Husson, Zlamal, Jessen, Rawicz, Schanz, Gerlach, Zangger, Seifman, Reich, Reynal, Ernes, Hertwig, Winkler, Souza, Haubner, Würst, Bleiweiss, Sondermann, Stichel, Weber, Fürstenberg, Schell, Hering, Rueff, Müller (z Wiednia), Leisering, Boer, oraz sam sprawozdawca professor Pillwax.

W dyskusyi téj, względnie do opodatkowania, uznaną została za słuszną uwaga dyrektora Gerlach z Hanoweru, aby opłata była w każdym razie dość znaczną. W téj mierze oświadczył professor Hertwig, że opodatkowanie nie tylko się przyczyni do zmniejszenia liczby psów, ale dając niejaką rękojmię staranniejszego ich utrzymywania przez właścicieli nie szczędzących opłaty, zabezpieczy w części także od wypadków wścieklizny; sądził jednak p. Hertwig, że od psów używanych do pewnych posług, np. do ciągnienia ciężarów, u których zresztą wścieklizna jest nader rzadką, niższą opłatę ustanowićby należało.

Professor Seifman jest zdania, że niższa opłata winna być ustanowioną także od psów kastrowanych, sądząc że tym sposobem, wywierając wpływ na zniesienie płodności, możnaby się przyczynić pośrednio do zmniejszenia liczby psów. Przeciwko temu wnioskowi jednak wystąpił Radca medyczny Fuchs, przywodząc, że wścieklizna wywiązać się może i u psów kastrowanych, i to nie tylko skutkiem pokąsania, lecz i spontanicznie.

Co do kwestyi nakładania kagańców, przemawiali za użytecznością tego środka między innemi głównie professor Hertwig, oraz magister Stichel; ten ostatni mniema, że przy nakładaniu kagańca nastręcza się najlepsza sposobność obserwowania stanu zdrowia zwierzęcia i dostrzeżenia tém samém przypadków wścieklizny zaraz przy początkowém rozwinieniu się téj choroby. Jednakże napotyka propozycya nakładania psom kagańców wielu przeciwników; w liczbie tych znajduje się między innemi professor Bleiweiss, który przywodzi, że gdy stałecznym objawem wścieklizny jest pociąg psa do opuszczenia domu, przeto wymknie się on we wściekliźnie z domu najczęściéj

bez kagańca, a kąsając w przebiegu napotykane psy, które zaopatrzone w kagańce, bronić się nie będą mogły, przyczyni się tém samém tylko do znaczniejszego rozszerzenia choroby pomiędzy psami; professor Zlamal i Sobel wnioskują aby w czasie i miejscach gdzie wścieklizna się objawiła, wzbroniono zupełnie wypuszczania psów na ulicę i w ogóle na miejsca publiczne.

W końcu po szczegółowém roztrząsaniu przywiedzionych oraz dalszych jeszcze wniosków komissyi; po zastanowieniu się nadto nad postępowaniem z psem o wściekliznę podejrzanym, który pokąsał człowieka, tudzież po rozważeniu rezultatów, jakie zapewnićby mogło, rozpowszechnienie między publicznością popularnych wiadomości o wściekliźnie, przyjęte zostały wnioski komissyi, treść których, po zaprowadzeniu zmian jakie w skutek głosowania, jednomyślnie lub większością głosow za stosowne uchwalone zostały, zawiera ustęp podany niżéj p. n. «*III punkt programu obrad*», w zestawieniu ostatecznie przez zgromadzenie przyjętych uchwał.

Na tém posiedzenie dnia tego zostało zamknięte.

Posiedzenie piąte odbyte dnia 25 sierpnia.

Po odczytaniu i przyjęciu protokółu posiedzenia 4go, proponuje prezydent przystąpienie do wyboru czasu i miejsca do odbycia przyszłego (trzeciego) kongresu międzynarodowego weterynarzy. Gdy zgromadzenie jednomyślnie wniosek ten przyjęło, zabrał najprzód głos Radca medyczny Haubner z Drezna, który przedstawił miasto Zurich w Szwajcaryi jako miejsce na przyszły zjazd stosowne. Następnie wystąpił weterynarz nadworny Undritz z Petersburga, którego zdaniem miasto Drezno jako położone w punkcie najbardziéj środkowym, zasługuje na oznaczenie do przyszłego zjazdu, i wreszcie zajął uwagę zgromadzenia dyrektor Gerlach z Hanoweru, który się oświadcza za wyborem do trzeciego zjazdu weterynarzy miasta Berlina, oznaczając przytém czas zgromadzenia za lat 3.

Po poddaniu trzech tych propozycyj głosowaniu, wybrane zostało znaczną większością głosów miasto Zurich, jako miejsce przyszłego zjazdu weterynarzy, który za lat dwa, to w r. 1867 nastąpić ma.

Dyrektor Zangder z Zurich, na którego przypada obowiązek zajęcia się przygotowawczemi urządzeniami do tego zjazdu, dziękując w imieniu weterynarzy szwajcarskich za ten wybór, i sądząc że podobne podziękowanie oświadczyć może także w imieniu rządu i ludu kraju, którego jest przedstawicielem,—przy zwróceniu uwagi na dogodne położenie tegoż kraju w punkcie środkowym między Francyą, Niemcami i Włochami, wyraża zarazem nadzieję, że urocze położenie miasta Zurich jak i całéj Szwajcaryi, tudzież gościnne przyjęcie jakie, spodziewa się, jego współrodacy uczestnikom tego zjazdu okazać nie omieszkają, wynagrodzą za przyjemności jakich wielkie miasta Europy udzielićby im mogły.

Z kolei następuje rozbiór, czwartego punktu programu, mającego za przedmiot kwestyę oznaczenia wad i chorób, które w handlu zwierzętami za zwrotowe uznane być winny. Do sformułowania téj

kwestyi, wybraną komissyę składają, vice-prezydent zgromadzenia Dr. Hering (jako sprawozdawca), dyrektor Gerlach, weterynarz policyjny Adam, professor Ernes, Dr. Bleiweiss, oraz zaproszeni przez wspomnionych do wspołudziału: professor Bruckmüller i Fürstenberg.

Sprawozdawca Dr. Hering, po wyjaśnieniu ważności jaką upatruje w ustanowieniu specyalnych przepisów poręczenia w handlu zwierzętami, pod warunkiem jednak utrzymania w swój mocy i ogólnego prawa rękojmi, i po wykazaniu słuszności takich przepisów, dla zasłonienia nabywcy zwierząt od strat, dochodzenie których na zasadzie ogólnych przepisów prawa rękojmi, bywa często dla nich zbyt uciążliwém, przedstawia wnioski przez komissyę w téj mierze ułożone, a które, wyprzedzono ogólnemi uwagami, obejmują listę niedostatków naszych zwierząt gospodarskich, jakie komissya do zwrotnych policzyć zaleca, wskazując zarazem przy każdéj z osobna, kres rękojmi za odpowiedni uznany.

W debatach nad ogólnemi zasadami téj kwestyi zabrali głos professor Reynal, nadradca medyczny Wüst, professor Hertwig, weterynarz Deisinger, professor Tscherning i weterynarz Beer. Z mówców tych professor Reynal, powołując się na prawa miejscowe Francyi, oświadcza się przeciw ustanowieniu powszechnego, czyli wspólnego dla wielu krajów, prawa rękojmi.

Professor Hertwig z Berlina i Dr. Wüst z Darmsztatu, dla lepszego rozjaśnienia kwestyi, przytaczają zasady prawa rękojmi w odnośnych ich krajach obowiązujące; weterynarz Desinger z Pappenheimu, przywodząc, że w Bawaryi od zaprowadzenia tam w r. 1859 przepisów rękojmi odnośnie do szczegołowych niedostatków zwierząt, powiększyła się liczba procesów, oświadcza się, podobnie jak i drugi weterynarz bawarski Beer, przeciwko właściwości ustanowienia przepisów rękojmi na szczegółowe niedostatki zwierząt. Professor Tscherning z Kopenhagi objaśnia, że w Danii, nie istnieje oddzielne prawo rękojmi odnośnie do handlu zwierzętami, a jednakże są sprawy z kupna i sprzedaży zwierząt rzadkiemi. Objawiają jeszcze zdania swoje co do téj kwestyi, professor Zlamal i Fuchs, weterynarz Schell, dyrektor Gerlach, Ernes, Dr. Castres, weterynarz Röbl i professor Sonze; poczém, na wniosek professora Husson, zostają zakończone debata nad zasadami ogólnemi przepisów rękojmi w handlu zwierzętami, wnioski zaś komissyi większością głosów w téj mierze przyjęte stanowią, że ze względu na obecny rozwój weterynaryi, przy zostawieniu w swéj mocy ogólnego prawa rękojmi, odnośnie do szczególnych niedostatków u zwierząt, należy przyjąć specyalne przepisy poręczenia, z zastrzeżeniem jednak, aby czas przedawnienia, przy ogólném prawie rękojmi, nie przenosił $1/4$ roku; bo nad ten przeciąg czasu nie przechodzi możność ocenienia rzeczy na zasadach nauki weterynaryi.

Co do rodzajów zwierząt uznano, że prawo specyalne rękojmi, odniesione być ma:

1) Do zwierząt z rodzaju konia, 2) do bydła rogatego, 3) do owiec i kóz i 4) do trzody chlewnéj; wniosek zaś radcy medycznego Fuchs'a, aby wypuszczono kozy ze względu iż chów ich jest w ogóle mało znaczny, nie utrzymał się.

Przechodząc w dalszym ciągu do szczegółowego roztrząsania przedstawienia komissyi co do niedostatków, którym charakter zwrotowych przyznać należy i co do oznaczenia na nie kresów rękojmi, wzięte były z kolei pod rozbiór wady i choroby u zwierząt z rodzaju konia a mianowicie: narowistość i łykawość.

Co do narowistości, która przez komissyą została zaliczona do niedostatków zwrotowych, z kresem rękojmi dni 5, zabrali głos professor Rueff, weterynarz Würzl, professorowie Zlamal, Fuchs, Reynal i sprawozdawca. Z mówców tych zwraca na się uwagę najwięcéj prof. Rueff, który przywodząc błędne pojęcie, jakie sobie utworzono względem źródła narowistości, przy objaśnieniu że wada ta nie zasadza się bynajmniéj na złéj woli (dolus) zwierzęcia, jak niektórzy mieć chcą, i że nie jest, jak inni sądzą, stanem podobnym do cierpienia umysłowego ludzi, który znamy pod nazwą urojenia stałego (idea fixa), przychodzi do wniosku, iż narowistość jako jedynie następstwo niewłaściwego obchodzenia się ze zwierzętami, nie powinna się mieścić w liczbie specyalnych niedostatków rękojmi. Przy głosowaniu zostaje też narowistość z kategoryi specyalnych niedostatków zwrotowych wypuszczoną.

W debatach następnych nad niedostatkiem znanym pod nazwą łykawości, który komissya zamieściła także pomiędzy zwrotowemi, z oznaczeniem kresu rękojmi dni 7, z uwagą, iż zwrot ma mieć miejsce bez względu na stan zębów, zabierają głos professorowie Reynal, Zlamal, Fuchs, Husson, magister Stichel,—który wskazuje że pomimo łykawości mogą zęby nie być nieprawidłowo starte,—nadradca medyczny Wüst, dyrektor Gerlach, i sprawozdawca. Poczém i ta wada koni zostaje większością głosów uznaną za nie kwalifikującą się do zamieszczenia w kategoryi specyalnych niedostatków zwrotowych.

Na wniosek professora Rawicz zostaje odłożony dalszy rozbiór kwestyi, co do niedostatków zwrotowych, na następne posiedzenie, i przechodzi się do ustanowienia przedmiotów nie objętych programem narad, a które mają zająć uwagę uczestników obecnego kongresu.

Prezydent wymienia w tym celu wszystkie zapowiedziane rozprawy i uwagi zgromadzeniu przedstawić zamierzone; te zaś są:

1) Udzielenie wiadomości o wypadkach uchwał pierwszego kongresu.

2) Przełożenie professora Fuchs'a co do podania rozbiorowi kwestyi, czy nie istnieje u bydła zapalenie płuc wywołane działaniem przyczyn mechanicznych, które jest podobne zarazie płucnéj, nie będąc jednak jak ona zaraźliwą. Jeżeli takie zapalenie płuc zdarzać się może, w takim razie wskazać czém się ono różni od zarazy płucnéj.

3) Wykład o zarazie syberyjskiéj, przez professora Unterberger i Rawicz.

4) Przedstawienie przez professora Reynal zapytania, co do przenośności zarazy bydlęcéj na owce i kozy, co do rezultatów przedsiębranego szczepienia i co do rozjaśnienia pytania; gdzie właściwie w Rossyi się rozwija księgosusz.

5) Wykład professora Jessen'a w przedmiocie rezultatów szczepienia księgosuszu w Rossyi.

Bibl. Jag.

6) Wykład Dra Hedinger, o wywiązywaniu się i przyczynach zarazy pyska i racic.

7) Wykład weterynarza komitatowego Zwickel o szarlataneryi leczniczéj i środkach sokretnych.

Po krótkich w téj mierze debatach, w których zabrali głos professor Rawicz, dyrektor Gerlach i Rzecz. Radca Stanu Jessen, postanowiono punkta: pierwszy, o rezultatach postanowień pierwszego kongresu; trzeci, wykład professora Unterberger i Rawicza o chorobie syberyjskiéj i piąty, wykład professora Jessen, w przedmiocie rezultatów szczepienia księgosuszu w Rossyi, wyczerpnąć na obecnym jeszcze kongresie; pozostałe zaś 4ry punkta, zostawić do III międzynarodowego zjazdu weterynarzy. W tym celu zaś uchwalono, aby odnośne oznajmienia dyrektorowi Zangger zdane były.

Na tém posiedzenie piąte zostało zamknięte, a rozbiór w dalszym ciągu wniosków komissyi co do niedostatków zwrotowych zwierząt, na posiedzenie następne odłożono.

Posiedzenie szóste odbyte dnia 26 sierpnia.

Stosownie do ustanowionego porządku dziennego, przystąpiło zgromadzenie do roztrząsania w dalszym ciągu kwestyi co do niedostatków u zwierząt, ktore winny być zaliczone do zwrotowych; niemniéj do oznaczenia na każdą z nich poszczególe kresu rękojmi.

W tym celu przedstawił sprawozdawca komissyi, vice-prezes Dr. Hering, poszczególe każdy niedostatek u zwierząt posiadający mniéj więcéj własności choroby, lub wady zwrotowéj.

Z chorób zdarzających się u rodzaju konia wzięto w dalszym ciągu pod rozwagę najprzód slepotę, a mianowicie jasną, oraz kataraktę szarą i zieloną (Glaucoma).

W dyskussyi prowadzonéj co do tych chorób, które komissya uznała wszystkie za posiadające charaktery niedostatków zwrotowych, brali udział: Fuchs, Gerlach, Mussgnug, Zlamal, Pillwax, Seifman, Frank, Zwickel, oraz sprawozdawca, i w końcu przy głosowaniu została jasna ślepota jako niedostatek do poznania trudny, zaliczoną do rzędu zwrotowych z kresem rękojmi dni 7; szara katarakta zaś i zieleniak z kategoryi tego rodzaju chorób wypuszczono.

Przy rozważeniu wniosków komissyi co do nosacizny, zołzów podejrzanych, tylczaku, dychawicy i kolleru u koni, toczyła się głównie dyskussya w kwestyi co do nomenklatury (w języku niemieckim) tych chorób, i co do kresów rękojmi, jakieby na nie oznaczyć należało. W debatach tych brali udział professorowie Rawicz, Jessen. weterynarz Reich, professor Fuchs, Zlamal, Tscherning, weterynarz Satori, dyrektor Gerlach, professorowie Seifman i Hertwig, weterynarz Weber, sprawozdawca dyrektor Hering, niemniéj professor Husson z Bruxelli, który ostatni, odnośnie do nosacizny, tylczaku i zołzów podejrzanych, wynurzył zdanie, aby co do tych chorób uczynione było zastrzeżenie, iż one dają prawo do oznaczonéj rękojmi tylko wówczas, jeżeli zwierzę będące przedmiotem sporu, od czasu przyjęcia go przez nabywcę, nie zetknęło się ze zwierzętami, które podobnym ulegają chorobom. Przy głosowaniu zostały wspomnione choroby pod nazwami: nosacizny (Rotz), zołzów podejrzanych (Verdächtige Drüse),

tylczaku (Hautwurm), dychawicy (bez względu na siedlisko choroby Dämpfigkeit ohne Unterschied des Sitzes) i kolleru głupowatego (Dummkoller), zaliczone do niedostatków zwrotowych; a kresy rękojmi oznaczono: na nosaciznę, zołzy podejrzane, tylczak i dychawicę po dni 14, na koller głupowaty zaś dni 21.

Komissya zamieściła w kategoryi niedostatków zwrotowych u koni także padaczkę (Epilepsyę) i zawrot (Schwindel). Po dyskussyi jednak co do tych chorób, w której mieli udział profes. Husson, Hertwig, dyrektor Gerlach, weterynarz departamentowy Ulrich i sprawozdawca, zostały te dwie choroby, jako trudne do ustanowienia, wypuszczone z szeregu specyalnych niedostatków zwrotowych.

Ślepota miesięczna, zgodnie z wnioskiem komissyi została jednomyślnie zaliczoną do zwrotowych pod nazwą niemiecką: Mondblindheit (Periodische Augenentzündung). Względnie do kresu rękojmi przy téj chorobie zabrali głos: professor Gerlach, który zamiast proponowanego przez komissyą kresu dni 28 uważał za właściwo w téj chorobie dni 42,—daléj professor Hertwig i sprawozdawca. Wniosek komissyi jednak skutkiem głosowania utrzymał się i kres rękojmi na dni 28 oznaczony został.

Rzecz. Radca Stanu Jessen wniósł aby jeszcze w liczbę niedostatków zwrotowych u koni objęto i skutki powstające po przecięciu nerwów (neurotomia) stopy, gdyż one mogą być bardzo ważne, zniżyć znacznie, lub nawet znieść zupełnie wartość zwierzęcia, a jednakże poznanie odbytéj operacyi, jest trudne, albo i niepodobne. Gdy jednak operacya ta w ogóle nader rzadko bywa przedsięwzięta, przeto wniosek powyższy przyjętym nie został.

Motywa podane następnie przez sprawozdawcę komissyi, objaśniające powody niezamieszczenia między niedostatkami zwrotowemi: opadnienia pochwy lub i macicy u samic, po debatach, w których brali udział dyrektor Gerlach i professor Rueff, zostają uznane za zasadne, tak, że wniosek professora Rueff, za zaliczeniem tych niedostatków w rzędzie zwrotowych, przy głosowaniu, pozostając w mniejszości, nie utrzymał się.

Co do chorób i wad zwrotowych bydła rogatego, owiec i kóz, oraz trzody chlewnéj, te po debatach w których zabrali głos weterynarz Ulrich, professor Fuchs, dyrektor Gerlach, professorowie May, Husson i Hertwig zostały skutkiem głosowania przyjęte według wniosków komissyi, a mianowicie:

U bydła rogatego.

Suchoty płucne i gruźlica nasurowicza (cachexia boum tuberculosa) z kresem rękojmi dni 28.

Zaraza płuc z kresem rękojmi dni 42.

U owiec i kóz.

Ospa z kresem rękojmi dni 7.

Świerzba z kresem rękojmi dni 14.

U trzody chlewnéj.

Wągrzyca czyli wągry u świń z kresem rękojmi dni 14.

Włośnica (Trichiniasis) z kresem rękojmi dni 14.

Nadto na wniosek professora Zlamal z Pesztu, i po debatach, w których udział przyjęli professorowie: Hertwig, Rawicz; dyrektor

Gerlach, zaliczono u bydła rogatego do szeregu chorób zwrotowych i księgosusz. W oznaczeniu kresu rękojmi na tę chorobę toczyła się dyskussya, w której udział mieli prezydent zgromadzenia Dr. Röll, professorowie Rawicz, Fuchs, Hertwig, Dr. Ulrich, professorowie Zlamal, Müller (z Wiednia), vice-prezydent Dr. Hering i w końcu, przy względzie na okres wylęgania, oznaczono na pomienioną chorobę jako kres rękojmi dni 7.

Następnie wniósł professor Husson, aby co do chorób zwrotowych zaraźliwych, jakiemi są: nosacizna, tylczak, zaraza płuc, księgosusz, ospa i świerzba, podano ogólne zastrzeżenie, że nabywca traci prawo do ustanowionéj rękojmi, jeżeli udowodnionêm będzie, iż zwierzęta wyliczonemi chorobami dotknięte, po ich przyjęciu przez nabywcę, miały styczność ze zwierzętami odnośnym chorobom uległemi. Wniosek ten też, po dyskussyi, w któréj udział mieli DrDr. Zangger, Hering, Gerlach i professor Seifman, uznający zastrzeżenie pomienione za têm słuszniejsze, iż pomiędzy niedostatkami zwrotowemi zaliczono i księgosusz, został przyjęty i zredagowany w następujący sposób:

«W krajach gdzie prawo nie dopuszcza stawienia przeciw-dowodów, powinien nabywca stracić prawa rękojmi w wypadkach: nosacizny, tylczaku, zarazy płuc, księgosuszu, ospy owczéj i świerzby; jeżeli udowodnionêm zostanie, że zwierzęta temi chorobami dotknięte, po ich przyjęciu, pozostawały w zetknięciu ze zwierzętami, które podobnym ulegają chorobom.»

Po wyczerpnięciu tym sposobem ostatniego punktu programu, postanowiło zgromadzenie, aby ostateczne uchwały odnoszące się do wszystkich 4ch punktów programatu obrad, ogłoszone były drukiem, w zestawieniu z sobą; redakcya zaś czwartego punktu, który zajął uwagę zgromadzenia przez posiedzenie piąte i szóste, ułożoną została jak to się widzieć daje w têmże zestawieniu, zamieszczonêm poniżéj, a mianowicie w ustępie pod napisem: IV punkt programu obrad.

Po zakończeniu rozbioru przedmiotów objętych programem obrad, nastąpiło najprzód udzielenie wiadomości przez obecnych członków o wpływie na przepisy różnych krajów, postanowień pierwszego zjazdu weterynarzy, jaki miał miejsce w r. 1863 w Hamburgu. Ze szczegółów w tej mierze podanych przez professora Hertwig, co do Prus; Müllera, co do Austryi; radcy medycznego Wüst, co do W. Ks. Heskiego; professora Fuchs, co do W. Ks. Badeńskiego; radcy medycznego Straub, co do Wirtembergii; Dra Iwersen, co do Holsztynu; dyrektora Zangger, co do Szwajcaryi, i Rzecz. Radcy Stanu Jessen, co do Rossyi; okazało się, że z wyjątkiem Szwajcaryi i Austryi, a po części także Wirtembergii, Holsztynu, oraz Wielkich Księstw Badeńskiego i Heskiego, mało gdzie uchwały pierwszego zjazdu weterynarzy były uwzględnione.

Następnie uprasza prezydent zgromadzonych do znoszenia się z dyrektorem Zangger, względem ułożenia programu obrad przyszłego (trzeciego) zjazdu weterynarzy, wyrażając zarazem życzenie, aby na nim mogły być wzięte pod szczególną rozwagę urządzenia jakieby pod względem organizacyi zakładów naukowo-weterynaryjnych i służby weterynaryjnéj zaprowadzić wypadało.

Dyrektor Zangger prosi, aby w téj mierze obecny prezydent (Dr. Röll) współdziałania użyczyć mu zechciał: poczém zostaje jednogłośnie przyjęty wniosek professora Hertwig, aby wyrazić życzenie, iżby rząd w Rossyi zechciał udzielić środków do zbadania: „w których okręgach stepowych tego państwa księgosusz samorodnie się nie wywięzuje?"

Na tém, po ustanowieniu iż jedno jeszcze dnia następującego (w niedzielę) odbędzie się posiedzenie, dla wykładów professora Unterberger'a i Rawicza o zarazie syberyjskiéj, a Jessen'a o doświadczeniach szczepienia księgosuszu,—zostało posiedzenie szóste zamknięte.

Posiedzenie siódme odbyte dnia 27 sierpnia.

Na tém posiedzeniu zajęły uwagę słuchaczy, przedewszystkiém wykłady miane przez prof. Unterberger'a, Rawicza i Jessen'a.

Professor Unterberger z Dorpatu, w wykładzie swoim o tak zwanéj zarazie syberyjskiéj,—podając wiadomości o rodzie i niektóre szczegóły o rozwoju i źródle téj choroby, lubo nie lekceważy jéj doniosłości, zwraca jednak uwagę, iż ona nie jest bynajmniéj tak straszną jak ją za granicą uważają.

Prof. Rawicz z Petersburga mówiąc o tejże chorobie dowodzi, że ona należy do karbunkułowych, przyczém nadmienia, jakoby siarczan-chininy (chinin: sulfur.) miał w niéj skutecznie działać.

Prof. Jessen z Dorpatu, w wykładzie swoim o szczepieniu księgosuszu w Rossyi,—przy objaśnieniu postępu i rezultatow choroby szczepionéj za pośrednictwem odpowiednio ułożonych tablic, wskazuje, iż szczepienie zwykle dobrym skutkiem uwieńczone zostało.

O tymże przedmiocie mówi w końcu i prof. Perosino z Turynu, który wyjaśnia, że wypadki szczepienia księgosuszu przedsiębranego we Włoszech, do niepomyślnych należą.

Gdy tym sposobem wszystkie przedmioty zapowiedziane na obecne zebranie zostały wyczerpnięte, przedstawił następnie prezydent dyrektor Röll, w zwięzłéj a jasnéj mowie, przegląd wszystkich czynności obecnego zjazdu, wynurzając zarazem życzenie, aby przyszły kongres się powiódł.

Potém zajął głos tajny radca Just z Drezna, wynurzając zdanie, aby rządowi austryackiemu, za chętne przyjęcie i wspieranie kongresu, podziękowanie było oświadczone. Prof. Husson z Bruxelli proponuje objawienie podziękowania miastu Wiedeń; prof. Reynal z Alfortu pragnie, aby komitetowi przygotowawczemu wdzięczność była okazana, a prof. Husson wnosi, iżby i biuru obecnego kongresu wdzięczność wyrażono.

Gdy te wszystkie wnioski zostały przyjęte, a prof. Müller z Wiednia, jako członek przygotowawczego komitetu, podziękował za wyrażone uznanie; uczynił w końcu weterynarz nadworny Undritz z Petersburga wniosek, aby podziękowanie wyrażone było także wszystkim rządom, które są reprezentowane na obecnym kongresie przez swoich delegowanych. Wniosek ten został jednogłośnie przyjęty, z tém, że podziękowanie odnośnym rządom, wyrazić ma prezydyum.

Na tém posiedzenie siódme i w ogóle obrady drugiego kongresu między-narodowego weterynarzy się ukończyły, zostawiając w pa-

mięci uczestników miłe wspomnienie wzorowego koleżeństwa i prawdziwego szacunku i wdzięczności dla kolegów wiedeńskich, a szczególniéj dla szanownego prezydenta kongresu Dra Röll'a, który, znany już dobrze z wysokiéj swéj nauki, dał się teraz jeszcze poznać z niepospolitego talentu wymowy i nieposledniéj zdolności w przewodniczeniu obradom, odbywanym przez grono tak liczne i różno-narodowe, jakiém było tegoroczne zgromadzenie weterynarzy w Wiedniu.

ZESTAWIENIE OSTATECZNYCH UCHWAŁ

przyjętych przez drugie międzynarodowe zebranie weterynarzy w Wiedniu w r. 1865, odnośnie do 4ch punktów objętych programem obrad, ułożonym przez Komitet przygotowawczy.

I Punkt programu obrad.

Postanowienia ostateczne.

A) Co do liczby dni do jakiéj skrócić można dotąd powszechnie stosowany termin 21-dniowy, dla zapobieżenia wniesieniu księgosuszu, i

B) Co do ujednostajnienia postępowania z produktami zwierzęcemi w handlu między-narodowym, w czasie grasowania księgosuszu w jakim kraju.

A. Skrócenie czasu obserwacyi kwarantannowéj.

I. Zebranie zgodziło się na to, aby czas trwania obserwacyi kwarantannowéj, ze względu na okres wylęgania (incubatio) księgosuszu, skrócony był na bydło rogate sprowadzone z Rossyi i Księstw Naddunajskich do dni 10; aby jednak czas ten obserwacyi był stałym, bez względu na stan zdrowia zwierząt w sąsiednim zagranicznym kraju i bez różnicy odnośnie do przeznaczenia i rasy bydła.

II. Zgromadzenie jednak uznało możebném zalecenie skrócenia dotąd powszechnie używanego czasu 21-dniowego obserwacyi kontumacyjnéj, tylko, jeż li następujące warunki dopełnione zostaną, a mianowicie:

1) Jeżeli kwarantanny będą urządzone, wszędzie tam, gdzie tego wymagają stosunki handlowe, a okoliczności miejscowe ich istnieniu sprzyjają. Pod tym ostatnim względem należy między innemi zwracać uwagę także, na łatwość dostawy paszy i to nie z kraju sąsiedniego, pod względem zarazy podejrzanego, oraz na istnienie w miejscu wody do pojenia i oczyszczenia zwierząt potrzebnéj.

2) Jeżeli kwarantanny zostaną tak urządzone, aby wymaganiom policyjno-weterynaryjnym odpowiadały i warunkom utrzymania w stanie zdrowym zwierząt w nich umieszczonych, zadość czyniły, tudzież skoro zapewniony będzie w nich stosowny weterynaryjny nadzór.

3) Jeżeli zakłady kwarantannowe zaopatrzone będą w odpowiednią liczbę należycie ukształconych *(gehörig instruirte)* i odpowiednio uposażonych weterynarzy.

Przepisy szczegółowe co do środków policyjno-weterynaryjnych, jakie w kwarantannach bydła rogatego winny być zachowane, stanowią przedmiot oddzielnéj instrukcyi.

Nadto uznało zgromadzenie za rzecz konieczną:

4) Zaprowadzenie spisu bydła w okręgach nadgranicznych wzdłuż granicy wschodniéj i ustanowienie tu w tym celu weterynarzy, dla rozciągnienia nadzoru nad stanem zdrowia znajdującego się tam bydła.

5) Ustanowienie nadzoru nad bydłem przepędowém wewnątrz kraju, i

6) Karanie przestępstw policyjno-weterynaryjnych, odnoszących się do księgosuszu, podług całéj surowości prawa karnego.

III. Zgromadzenie uznaje za szczególniéj godne życzenia, aby przez utworzenie stosownego funduszu, dane były środki uśmierzania księgosuszu o ile można szybko, przez wybijanie wszystkiego bydła chorego i o tajenie w sobie zarazy podejrzanego, ażeby tym sposobem można było uchronić się od przeniesienia zarazy ku zachodowi Europy.

B. Postępowanie z produktami zwierzęcemi.

Zebranie postanowiło w téj mierze:

1) Skóry bydlęce zupełnie suche, rogi bez osad, kości suche, kiszki solone i suche, łój przetopiony w naczyniach, sierć i szczecina, tudzież wełna w wańtuchach, winny być dopuszczone do handlu, bez przedsięwzięcia desinfekcyi.

2) Rogi osad niepozbawione, równie jak racice, winny być traktowane wzmocnionym roztworem chlorku wapna lub soli kuchennéj.

3) Łój przetopiony, w żołądkach, winien być oczyszczony przez obmycie zewnętrznéj powierzchni opakunku (Emballage) wzocnionym roztworem chlorku wapna lub soli kuchennéj.

Co do dopiero wspomnionych ustępów 1, 2 i 3 to się rozumie samo z siebie, że wyszczególnione w nich produkty surowe, nie mogą być do kraju wpuszczone, gdy pochodzą z okolicy lub miejsca zarazą dotkniętego.

4) Swieże kości, skóry i kiszki świeże, łój surowy, takież mięso, oraz skóry owcze surowe, choćby były suche, nie powinny być wpuszczone do kraju podczas grasowania księgosuszu, gdy pochodzą z miejsc lub okolic w których zaraza panuje.

II Punkt programu obrad.

Co do zaprowadzenia jednostajnych sposobów postępowania w desinfekcyi wagonów kolei żelaznéj i statków wodnych, służących do przewozu zwierząt domowych.

W téj mierze przyjęło zgromadzenie następujące postanowienia:

1) Wagony dróg żelaznych i statki wodne użyte do przewozu bydła, mają być po każdém użyciu oczyszczone.

2) Przedmioty transportowe, które były użyte dla zwierząt dotkniętych chorobą zaraźliwą, winny uledz desinfekcyi.

Desinfekcya środków transportowych jest konieczną także po każdém ich użyciu, w okolicy i podczas gdy złośliwa jaka choroba jest rozszerzona.

3) Jako postępowanie desinfekcyjne wypada zalecać; oczyszczenie wodą wrzącą albo parą wodną i obmycie następnie starannie gorącym ługiem. Obmycie ługiem może nastąpić zaraz po oczyszczeniu wrzącą wodą.

Wagony i statki mogą być do nowego transportu użyte dopiero po wysuszeniu i przewietrzeniu.

4) Desinfekcya wagonow kolei żelaznéj i statków wodnych ma być dopełnione pod nadzorem weterynaryjnym.

III Punkt programu obrad.

Ustanowienie zasad postępowania dla zapobieżenia wypadkom wynikającym ze wścieklizny psów.

Przedewszystkiem uznało zebranie jednomyślnie, że wścieklizna stanowi oddzielną specyficzną chorobę, w której się wyradza zarazek (contagium), który przeniesiony na człowieka lub zwierzęta, skutkiem pokąsania lub przez zaszczepienie, jest zdolny podobną chorobę wywołać; i że rzeczona choroba bynajmniéj nie jest rodzajem tężca (tetanus).

Stosownie do tego pojęcia, przyjęło zgromadzenie następne uchwały:

1) Wypadałoby we wszystkich krajach zaprowadzić po gminach spisy psów, które wszędzie podług jednostajnéj formy regestrów podatkowych ułożyćby należało.

2) Każdy pies powinienby być oznaczony stosownym znakiem.

3) Starać się należy ile możności o zmniejszenie liczby psów; dla osięgnienia zaś tego celu, uważa zgromadzenie jako środek najskuteczniejszy, ustanowienie opłaty od psów, ile można wysokiéj.

Podatek ten winien być równy od wszystkich psów, bez względu na płeć; zniżenie zaś lub zupełne zwolnienie od opłaty psów przeznaczonych do niektórych użytków, należałoby dopuścić tylko w bardzo ograniczonych rozmiarach.

4) Starać się należy o niedozwolenie wałęsania się psów bez dozoru, mianowicie samic podczas ich grzania się.

5) Nakładanie bezwarunkowo psom kagańców nie jest koniecznem, wszelako winno to być obowiązującém w okręgach, w których się zdarzyły wypadki wścieklizny. Okres obowiązkowego nakładania kagańców, ma być od czasu do czasu oznaczony przez władze, przy współudziale znawców weterynaryjnych i przy uwzględnieniu odnośnych szczegółowych okoliczności.

6) W krajach, w których dotąd prawo nie obowiązuje do doniesień o chorobach zaraźliwych zwierząt, należy zalecać, aby o psach podejrzanych o wściekliznę, równie jak o widocznie wściekłych, wiadomość władzy niezwłocznie była udzielona.

7) Psy wściekłe winny być bezwarunkowo zabite; psy przez wściekłego pokąsane i w ogóle które ze wściekłym były w styczności, mają być zabite tylko w takim razie, jeżeli wiadomo, iż nie pokąsały człowieka; jeżeli zaś przez nie ktokolwiek był pokąsany, w takim razie, zabicie ich ma nastąpić nie pierwéj, aż ich stan zdrowia zostanie należycie zbadany.

Psy takie o wściekliznę podejrzane mają być trzymane dopóty w należytém odosobnieniu, pod ścisłą obserwacyę, aż stan ich zdrowia będzie dostatecznie poznany.

Gdy się one okażą rzeczywiście wściekłymi, należy je zgładzić, jeżeli zaś uznane będą jako od wścieklizny wolne, mogą być zwrócone właścicielowi.

Jeżeli u psa dobitego z powodu podejrzenia o wściekliznę, okażą się choćby najlżejsze oznaki napotykane we wściekliźnie, w takim razie winny być zgładzone wszystkie psy przezeń pokąsane i te które

z nim pozostawały w styczności. Samo z siebie zaś rozumie się, że w przypadkach wścieklizny muszą być dopełnione i potrzebne środki desinfekcyi.

9) Aby wszystkie te środki były w stanie doprowadzenia najskuteczniej do zamierzonego celu, potrzeba zdaniem zgromadzenia, iżby były przeprowadzone przy współdziałaniu znawców weterynarzy, i ażeby przy sposobności spisu psów, każdemu właścicielowi doręczone było drukowane objaśnienie, wskazujące w sposób popularny, prawidła postępowania z psami w stanie zdrowym i określające zarazem oznaki wścieklizny, oraz odpowiednie środki policyjno-weterynaryjne, dla zapobieżenia i stłumienia wścieklizny obowiązujące.

IV Punkt programu obrad.

Postanowienie co do zasad powszechnego prawa rękojmi.

Zgromadzenie uznało:

1) Ogólne prawo rękojmi winno być utrzymane, a to z zasad:

a) że umiejętność weterynaryi doszła do takiego stopnia rozwoju, iż jest w stanie ocenić pewne oznaczone wypadki (concrete Fälle);

b) że umiejętność ta jednak nie jest w możności, nawet w przybliżeniu, wyliczyć te wszystkie niedostatki i oznaczyć na nie stanowczo kresów rękojmi, które mogą dać nabywcy uzasadnione prawo do dochodzenia swéj krzywdy

c) że tylko przy zatrzymaniu w swéj mocy ogólnego prawa rękojmi, staje się możebném, pominięcie przepisu szczegółowego, odnośnie do tak zwanych chorób dobowych (Nachtschäden), to jest odpowiedzialności sprzedawcy w ogóle za choroby, które się odkrywają w ciągu 24 godzin, po przyjęciu zwierzęcia przez nabywcę.

2) Istniejąca przy ogólném prawie rękojmi zasada przedawnienia (Verjährungsfrist), nie ma przechodzić czasu $1/4$ roku; gdyż nad taki przeciąg czasu nie sięga możność ocenienia przedmiotu, na zasadach nauki.

3) Obok ogólnego prawa rękojmi, mają być ustanowione szczegółowe kresy poręczenia, odnośnie do pewnych niedostatków.

Rodzaje zwierząt u których mają być ustanowione, pewne niedostatki rękojmi są:

A) Zwierzęta z rodzaju konia.
B) Bydło rogate.
C) Owce i kozy.
D) Trzoda chlewna.

Jako niedostatki rękojmi uznane zostały przez zgromadzenie:

Ad A. U zwierząt z rodzaju konia.

a) Jasna ślepota, z kresem rękojmi « « « « « dni 7
b, c, d) Nosacizna, zołzy podejrzane i tylczak, z kresem rękojmi « « « « « « « « « « dni 14
e) Dychawica (bez względu na siedlisko), z kresem rękojmi dni 14
f) Koller głupowaty (Dummkoller), z kresem rękojmi dni 21
g) Ślepota miesięczna (peryodyczne zapalenie oczu), z kresem rękojmi « « « « « « « dni 28

Ad B. U bydła rogatego.

a) Suchoty płucne i grużlica nasurowiczna (*Cachexia boum tuberculosa)*, z kresem rękojmi « « dni 28
b) Zaraza płucna, z kresem rękojmi « « « « « dni 42
c) Księgosusz, z kresem rękojmi « « « « « « dni 7

Ad C. U owiec i kóz.

a) Ospa, z kresem rękojmi « « « « « « « « dni 7
b) Swierzba, z kresem rękojmi « « « « « « « dni 14

Ad D. U trzody chlewnéj.

a) Wągrzyca czyli wągry u świń, z kresem rękojmi « dni 14
b) Włośnica (trichiniasis), z kresem rękojmi « « « dni 14

W krajach gdzie prawo niedopuszcza stawienia przeciwdowodów, powinien nabywca stracić prawo do rękojmi, w wypadkach: nosacizny, tylczaku, zarazy płuc, księgosuszu, ospy owczéj i świerzby, jeżeli udowodnioném zostanie, iż zwierzęta temi chorobami dotknięte, już po ich przyjęciu przez nabywcę, pozostawały w zetknięciu ze zwierzętami, które podobnym ulegają chorobom.

UWAGI SPRAWOZDAWCY

w ocenieniu uchwał kongresu weterynarzy w Wiedniu.

I. Co do uchwał odnośnie do pierwszego punktu programatu obrad.

Uwagę obradujących odnośnie do pierwszego punktu programatu, zajęła przedewszystkiem kwestya skrócenia terminu kwarantannowego z dni 21, na dni 10.

Wniosek komissyi zalecający to skrócenie, został ogólnie przyjęty, wraz z warunkiem między innemi, aby kwarantanna 10-dniowa była stosowaną stale do bydła sprowadzanego z Rossyi i Księstw Naddunajskich, bezwzględnie na stan zdrowia zwierząt w kraju zkąd rzeczone bydło przychodzi i bez względu także na rasę i cel na jaki rzeczone bydło jest sprowadzone.

W przyjęciu téj uchwały, służyły zgromadzeniu za zasadę spostrzeżenia co do czasu trwania okresu wylęgania (incubatio) księgosuszu, to jest czasu który upływa od chwili nastąpionego zarażenia, do objawienia się jawnych choroby oznak. Że zaś w ostatnich czasach licznie czynione doświadczenia przekonały, że czas inkubacyi w księgosuszu dni 9 nie przechodzi, tém samém więc słuszną i racyonalną miało zgromadzenie weterynarzy w Wiedniu zasadę, skracając czas obserwacyi kwarantannowéj z 21 na dni 10.

W Królestwie Polskiém, pod względem czasu poddania obserwacyi kwarantannowéj, zostaje bydło sprowadzane z za obrębu Królestwa rozdzielone na dwie kategorye, a mianowicie:

1) Bydło przeznaczone na rzeź bezpośrednią w większych miastach i twierdzach, ze względu iż łatwiéj uchronić aby się ono nie zetknęło z bydłem krajowém, podlega tylko dwudniowéj obserwacyi sanitarnéj, przy wejściu do Królestwa.

2) Bydło zaś mające być użyte do innych celów rolniczych i gospodarskich, czy to na wsiach czy też w miastach, a nawet służyć mające na rzeź w mniejszych miastach Królestwa, z uwagi, iż trudnoby było dopilnować unikania zetknięcia się jego z bydłem krajowém, poddaném zostaje przy wejściu do kraju tutejszego, kwarantannie przez dni 21, podobnie jak to dotąd ma miejsce i w krajach ościennych Prus i Austryi.

Gdyby więc przy takim stanie rzeczy przyjąć uchwałę zebrania weterynarzy w Wiedniu, należałoby dla pierwszéj kategoryi bydła przedłużyć czas obserwacyi kwarantannowéj o dni 8, aby z dwudniowéj przejść do 10-dniowej kwarantanny; dla drugiéj zaś kategoryi bydła, to jest dla téj, która dotychczas ulega kwarantannie 21-dniowéj, wypadałoby skrócić ten czas o dni 11 tak, żeby na obserwacyą sanitarną pozostało tylko dni 10.

Zastanawiając się o ile zmiany te byłyby korzystne i możebne, z uwagi na stosunki kraju tutejszego, nasuwają się uwagi następujące:

Ponieważ zasadę do uznania za dostateczną kwarantannę 10ciodniową, jak już wyżej wyraziłem, uważać należy za zupełnie racyonalną, opartą na ścisłych, w nowszych czasach czynionych spostrzeżeniach, co do czasu trwania inkubacyi; przeto uważałbym za stosowne zmienienie przepisu w kraju tutejszym obowiązującego względem bydła sprowadzanego nie na rzeź bezpośrednią, w ten sposób, aby ono zamiast dotąd obowiązującéj kwarantannie 21-dniowéj, podlegało przy wejściu do Królestwa, tylko 10-dniowéj obserwacyi kwarantannowéj.

Co się zaś tycze przedłużenia o dni 8 czasu obserwacyi sanitarnej przepisanéj dla bydła sprowadzanego na rzeź bezpośrednią, lubo nie można zaprzeczyć, iż to z bezwzględnego stanowiska policyjno-weterynaryjnego, zasługiwałoby na zalecenie, to jednak trudno nie przyznać, iż w téj mierze ze względu na ekonomiczne, handlowe i konsumcyjne stosunki kraju tutejszego, przedstawiają się nader wielkie trudności.

Produkcya bydła krajowego nie jest w stanie dotąd dostarczyć potrzebnéj ilości mięsa na konsumcyę, szczególnie miast większych, tak że sprowadzane bydło, przez same kwarantanny weszłe, wynosi rocznie około 40,000 sztuk.

Przy takim zaś stanie rzeczy, przedłużenie kwarantanny dla bydła konsumcyjnego do dni 10ciu, wzbudzić może słusznie obawę, aby pewna część wskazanéj cyfry bydła, nie była sprowadzana do kraju potajemnie, z zupełném ominięciem środków kwarantannowych; a w takim razie kto wie, czy wypadki wniesienia księgosuszu nie byłyby częstsze jeszcze, niż to dotąd miewa miejsce.

W ocenieniu dalszych ustępów postanowień zgromadzenia weterynarzy w Wiedniu, a mianowicie punktu pierwszego, uderza przedewszystkiém podobieństwo zasad tamże, zwłaszcza względem środków zaradczych przeciw księgosuszowi przyjętych, do odnośnych przepisów policyjno weterynaryjnych w kraju tutejszym obowiązujących; z czego znowu się okazuje, że w wielu ważnych punktach, rzeczone przepisy u nas, wyprzedziły znacznie uchwały weterynarzy, w Wiedniu 1865 r. zebranych. Rozważając bowiem bliżéj rzeczone uchwały, przy ich porównaniu z urządzeniami odpowiedniemi u nas, widzimy co następuje:

1) Zalecone przez zgromadzenie weterynarzy w Wiedniu warunki co do urządzenia kwarantan bydła, są w głównych zasadach w kwarantannach kraju tutejszego prawie zupełnie spełniane, a w każdym razie są do nich bardziéj zbliżone, niż to ma miejsce w innych krajach ościennych, a mianowicie w kwarantannie austryackiéj w Husiatynie, nad rzeczką Zbrocz, na granicy Galicyi wschodniéj i guberńii Podolskiéj urządzonéj, a którą c lem bliższego jéj poznania z umysłu zwiedziłem.

U nas przy każdéj kwarantannie znajduje się weterynarz, a przy włodawskiéj nawet dwóch; dla bydła mającego podlegać dłuższéj obserwacyi, znajdują się zagrody kryte; na lazaret dla sztuk chorych, wystawiono szopy kryte, odległe od zagród obserwacyjnych położone;

a nadto zaopatrzone są stale nasze kwarantanny w Włodawie i Łuszkowie w szopy do oczyszczenia produktów zwierzęcych, w kuźnie do cechowania bydła do kraju wpuszczonego, które się uskutecznia przez wypalanie odpowiedniego znaku, w budki dla strażników, a włodawska i w domek dla strażników i poganiaczy bydła. Same zakłady kwarantannowe zaś, są dość znacznie oddalone od zabudowań miejscowych, bydło w sobie mieszczących.

Pod temi względami znalazłem kwarantannę w Husiatynie, pomimo że tamtędy znaczna ilość bydła corocznie przechodzi, o wiele gorzéj urządzoną. Zamiast weterynarza pełni przy niéj służbę, obecnie przynajmniéj, lekarz (Dr. Omeiss), nie posiadający stopnia weterynaryjnego. Jakkolwiek zaś, nie mam bynajmniéj zamiaru czynienia przez to ujmy zawodowi lekarskiemu, dla którego owszem z należnym zawsze jestem szacunkiem, nie mogę jednak przemilczéć, że lekarz nie mający doświadczenia praktyczno-weterynaryjnego, pomimo posiadania wiadomości teoretycznych, w rozpoznawaniu chorób zwierząt za kompetentnego uważany być nie może.

Obok tego brakuje zupełnie w kwarantannie husiatyńskiéj w Galicyi Austryackiéj zabudowań krytych, nawet lazaretu krytego nie ma tam; zagrody (okolami tam zwano), są tak blisko siebie urządzone, że zupełny jest brak rękojmi, aby się zaraza z jednéj zagrody do drugiéj nie przeniosła; również zbyt blisko znajduje się zagroda (nie kryta) przeznaczona na łazaret od zagród obserwacyjnych (tylko o 15 kroków odległe); sam zaś zakład kwarantannowy mieści się w samém mieście, tak że niepodobném się zdaje unikanie styczności, między bydłem miejscowém a kwarantannowém.

2) Ustanowienie weterynarzy w obrębach przytykających prowincyj, zkąd bydło stepowe przychodzi jest, w praktycznem zastosowaniu u nas już od roku 1857. Na zasadzie bowiem postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 28 Lutego (10 Marca) 1857 r. zaopatrzone zostały powiaty Królestwa, graniczące z guberniami Cesarstwa w weterynarzy rządowych, którzy między innemi obowiązani są nie tylko czuwać nad stanem zdrowia bydła w odnośnych powiatach, ale i przestrzegać, aby przemycanie bydła z ominięciem środków kwarantannowych miejsca nie miało; co zresztą późniejszém rozporządzeniem i straży tabacznéj poruczone zostało.

3) Również jest zalecone w Królestwie Polskiém, jak to uchwalił kongres weterynarzy w Wiedniu, prowadzenie kontroli ruchu bydła krajowego, za objawieniem się księgosuszu, a to nie tylko w powiatach stykających się z guberniami Cesarstwa, ale we wszystkich w ogóle.

4) Nadzór i kontrola ruchu bydła z Cesarstwa sprowadzanego, istnieje także w Królestwie od r. 1857. Kontrola ta zaś, do prowadzenia któréj właściwą ustanowiono służbę, przy traktach wołowych jak i w miejscowościach do których bydło stepowe na rzeź bywa sprowadzane, odpowiada bardzo celom policyjno-weterynaryjnym.

5) Najważniejszym jednak punktem właściwości obowiązujących u nas przepisów, odpowiadającym zupełnie zasadom podanym przez kongres weterynarzy w Wiedniu, jest system uśmierzania księgosuszu przez wybijanie sztuk chorych i o tajenie w sobie zarazy już podej-

rzanych, z zapewnieniem właścicielowi wynagrodzenia. O ile zaś ten sposób postępowania jest właściwym, dowodzi między innemi i ta okoliczność, że gdy w roku bieżącym, po przerwie długoletniej, księgosusz do Anglii i Belgii się wemknął, w krajach tych, wybijanie za najodpowiedniejszy system uśmierzenia uznano.

6) Względnie do handlu produktami zwierzęcemi, to uchwalone złagodzenie środków ostrożności i sposób traktowania tychże produktów, jako oparte na licznych spostrzeżeniach, za granicą czynionych, możnaby za stosowne uznać.

II. Co do uchwał odnośnie do drugiego punktu programu obrad.

Punkt ten ma za przedmiot traktowanie wagonów kolei żelaznej i statków wodnych służących do przewozu zwierząt. Środki ostrożności w téj mierze uchwalone, jakkolwiek użyteczne, a może nawet konieczne za granicą, gdzie, jak się okazało z dyskussyi, różnego rodzaju zwierzęta, w wielkiéj ilości transportowane są koleją żelazną i statkami wodnemi, u nas przecie, uważałbym je za niekonieczne; znajdując, że na teraz są wystarczającemi środki ostrożności przepisami w Królestwie zalecone, aby wagony służące do przewozu bydła z Cesarstwa sprowadzonego, nie były używane do transportu bydła krajowego, i aby w tym celu w stosowne napisy były zaopatrzone, a to z powodów:

— że przewóz zwierząt koleją żelazną rzadko, a statkami wodnemi niemal nigdy się nie zdarza u nas;

— że przewożone niekiedy u nas koleją żelazną zwierzęta, zwykle drogie, bo opłata przewozu wysoka, są tak troskliwie przez właścicieli utrzymane, że nie jest przypuszczalném, aby je podczas gdy są chorobą dotknięte, w podróż wyprawiono; wreszcie

— że nie są wcale znane fakta, aby w kraju tutejszym, wagony dróg żelaznych, do szerzenia chorób zaraźliwych się przyczyniły.

Czy zaś z czasem, w razie większego upowszechnienia się przewozu zwierząt kolejami żelaznemi, nie wypadnie i u nas stosować środków, lubo dla zarządów dróg żela nych dość uciążliwych, które uchwalił kongres weterynarzy w Wiedniu, kwestyę tę należy na teraz zostawić w zawieszeniu.

III. Co do uchwał odnośnie do trzeciego punktu programu narad.

Tu należą środki zalecone w celu uchronienia publiczności od wypadków wścieklizny. Rzeczywiście są tego rodzaju wypadki zbyt częste i tak ważne, że powinny uwagę władzy sanitarnéj na siebie zwracać. Życie człowieka, które niestety już nie raz stało się ofiarą téj strasznéj choroby, wymaga stanowczego przedsięwzięcia środków, któreby złemu skuteczniéj niż dotychczasowe przepisy, zapobiedz zdołały. I z tego powodu, lubo środki uchwalone przez zebranie weterynarzy w Wiedniu, mogą być uważane za zbyt uciążliwe dla właścicieli psów, niepodobna jednak nie uznać ich w interesie ogólnego bezpieczeństwa, za konieczne i na zalecenie zasługujące.

IV. Co do uchwał odnośnie do czwartego punktu programu obrad.

Przedmiot tego punktu, stanowi wskazanie niedostatków u zwierząt domowych, które posiadają charakter rękojmi, czyli wad i chorób u zwierząt domowych, przy istnieniu których, nabywcy służyć powinno prawo do żądania w oznaczonym przeciągu czasu rozwiązania umowy sprzedażnéj. Jest to zatém przedmiot nie należący do zakresu policyi weterynaryjnéj lub lekarskiéj, jak wszystkie poprzednie kwestye, ale do obrębu prawodawstwa cywilnego.

W wielu krajach za granicą istnieją już od dawna oddzielne przepisy rękojmi, co do kupna i sprzedaży zwierząt domowych. U nas zaś jest przedmiot ten właśnie roztrząsany przez władzę prawniczą, która już zasięgnęła w téj mierze opinii władzy lekarskiéj.

Należące tu kwestye, przy roztrząsaniu przez grono zebranych w Wiedniu weterynarzy, podzielone były na dwie kategorye, a mianowicie:

1) Zastanowienie się z ogólnego stanowiska weterynaryi, czy i o ile jest właściwém, aby u zwierząt obok ustanowienia szczegółowych niedostatków rękojmi, utrzymano w swéj mocy i ogólne prawo poręczenia.

2) Które choroby i wady należy zaliczyć do tych szczegółowych niedostatków rękojmi, i jakie na nie kresy poręczenia oznaczyć wypada.

Wyszczególnione wyżéj uchwały, względnie do tych kwestyj przyjęte, objaśniają, jak zgromadzenie na nie się zapatrywało. Uznając zaś przyjęte przez kongres postanowienia w ogóle za zasadne i na zalecenie zasługujące, wypada mi jeszcze zwrócić uwagę, że postanowienia te, tem bardziéj na zastosowanie zasługiwać się zdają, iż są bardzo zbliżone do tych, jakie co do tego przedmiotu przyjęła poprzednio już Rada Lekarska Królestwa Polskiego, projektując niedostatki zwierząt, któreby w prawodawstwie kraju tutejszego, do tak zwanych zwrotowych, zaliczyć należało; że więc zasady na których postanowienia te oparte, tu i w Wiedniu, bez poprzedniego porozumienia się, muszą być racyonalne. Różnią się wprawdzie rzeczone postanowienia w tém głównie, iż Rada Lekarska nie zaliczyła, zamieszczonych przez kongres weterynarzy w szeregu niedostatków zwrotowych, księgosuszu u bydła rogatego, i włośnicy (trichiniasis) u trzody chlewnéj.

W téj mierze jednak, o ile z ogólnych własności dopiero wymienionych dwóch chorób, kongres mógł słusznie je objąć w kategoryę niedostatków rękojmi, o tyle Rada Lekarska, ze szczególnych miejscowych względów, zasadnie je w tejże kategoryi niedostatków pominąć mogła, a nawet powinna była.

Co do księgosuszu, to zamieszczenie go w szeregu zwrotowych, już ze względu, iż u nas zapewnione jest należyte wynagrodzenie z funduszów ubezpieczenia za bydło tą chorobą dotknięte, a nawet tylko o nią podejrzane, byłoby niewłaściwe, a być może i szkodliwe, jako zdolne naprowadzić niekompetentnych na mylny wniosek, iż za sprzedaż chorobą tą dotkniętego bydlęcia, ciąży tylko odpowiedzialność w drodze prawa cywilnego.

Co się zaś tycze włośnicy u trzody chlewnéj, to do nieobjęcia jéj w kategoryą niedostatków zwrotowych mogło słusznie skłonić Radę Lekarską ta okoliczność, że dotąd nie przekonano się nawet, aby trzoda chlewna w kraju tutejszym zawierała w swych mięśniach włośniki (trychiny), i że, gdy dostrzeżenie bytności trychin może nastąpić tylko przy poszukiwaniu drobnowidzowém (mikroskopowém), a do przeglądu (rewizyi) mięsa za pomocą drobnowidu nie obowiązują dotąd przepisy policyjno-lekarskie Królestwa Polskiego, przeto mogłoby się chyba nader rzadko tylko zdarzyć, iżby z powodu wykrycia w mięsie wieprzowém włośników, nabywca wystąpił sądownie z żądaniem zwrotu należności uiszczonéj za zaszlachtowaną na konsumcyę sztukę trzody chlewnéj; na zbyt rzadko zaś przewidywane wypadki, nie byłoby usprawiedliwionem ustanowienie szczegółowego przepisu; zwłaszcza, jeżeli obok oddzielnego prawa rękojmi odnośnie do pewnéj liczby niedostatków, i ogólna zasada poręczenia ma pozostać w swój mocy.

LISTA

uczestników kongresu między-narodowego weterynarzy,

odbytego w Wiedniu w miesiącu sierpniu 1865 r.

1) Adam, weterynarz miasta Augsburga (w Bawaryi).
2) Ahmed Effendi, professor szkoły weterynaryjnéj w Konstantynopolu.
3) Armbrecht, Dr. profes. instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
4) Bauer, starszy weterynarz w Wiedniu.
5) Beer, weterynarz okręgowy w Amberg (w Bawaryi).
6) Biber, weterynarz w Hof (w Bawaryi).
7) Bleiweiss, Dr. weterynarz kraju w Lajbach (w Krainie).
8) Böhm, weterynarz przy stadninách hr. Esterhazy w Also-Jatto (w Węgrzech).
9) Brandt, weterynarz dywizjny w Monachium.
10) Bräuer, weterynarz rządowy w Annaberg (w Saxonii).
11) Bruckmüller Dr., prof. instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
12) Bürchner, weterynarz okręgowy w Geisselhöring (w Bawaryi).
13) Castreo Dr., assessor lekarski w Mainz (w Hessen-Darmsztadt).
14) Czech, assystent instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
15) Dammann Dr., docent weterynaryi w Proszkowie (Proskau w Szląsku Pruskim).
16) Deisinger, weterynarz okręgowy w Pappenheim (w Bawaryi).
17) Dentler, starszy weterynarz rządowy w Rawensburg (w Wirtembergii).
18) Dominik, weterynarz nadworny w Berlinie.
19) Dyssli, weterynarz w Bern.
20) Egger, weterynarz w Villach (w Karyntyi).
21) Ernes, weterynarz w Londynie.
22) Erat, weterynarz okręgowy w Koeslin (w Prusach).
23) Ernst, weterynarz i chirurg w Mezö-Kövesd (w Węgrzech).
24) Field, professor w Londynie.
25) Forster Dr., professor w Wiedniu.
26) Frank, professor w Monachium.
27) Fricker, professor w Stuttgardzie (w Wirtembergii).
28) Fuchs, radca lekarski, b. professor w Karlsruhe (w Baden).
29) Fürstenberg Dr., professor w Eldena (w Prusach).
30) Garger, weterynarz stada w Kesthely (w Węgrzech).
31) Gehringer, weterynarz w Walpo (w Slawonii).
32) Gerlach, dyrektor szkoły weterynaryjnéj w Hanowerze.
33) German, weterynarz w Munkacs (w Węgrzech).
34) Gierer Dr., weterynarz okręgowy w Türkheim (w Bawaryi).
35) Gierth, weterynarz w Baden (w Austryi).

36) Gies, weterynarz okręgowy w Weilburg (w Nassau).
37) Greve Dr., weterynarz starszy w Oldenburgu (W. Księstwo).
38) Groll, weterynarz okręgowy w Wiesbaden (w Nassau).
39) Gruber, weterynarz w Peszcie (w Węgrzech).
40) Grunt, weterynarz kraju w Krakowie.
41) Hackel, weterynarz w Haida (w Czechach).
42) Hadinger Dr. w Namiest (w Morawii).
43) Halicki, Rzeczywisty Radca Stanu, Dyrektor Szkoły weterynaryjnéj w Charkowie.
44) Hartmann, weterynarz okręgowy w Rybniku (w Szląsku Pruskim).
45) Haubner Dr., dyrektor szkoły weterynaryjnéj w Dreźnie.
46) Haussmann, starszy weterynarz rządowy w Nürtingen (w Wirtembergii).
47) Hecka, professor w Altenburgu (w Węgrzech).
48) Hering Dr., nadradca medyczny, dyrektor szkoły weterynaryi w Stuttgardzie.
49) Herrmann, starszy weterynarz rządowy w Münsingen (w Wirtembergii).
50) Hertwig Dr., professor szkoły weterynaryjnéj w Berlinie.
51) Hess, starszy weterynarz rządowy w Neresheim (w Wirtembergii).
52) Hexel, naczelny weterynarz w Radautz (w Bukowinie).
53) Hofer Dr., professor w Monachium.
54) Husson, professor w Bruxelli.
55) Iwersen Dr., weterynarz wojskowy w Segeberg (w Holsztynie).
56) Jessen, Rzeczywisty Radca Stanu, professor Szkoły weterynaryjnéj w Dorpacie.
57) Just, radca tajny w Dreźnie.
58) Koch Dr., professor uniwersytetu w Gratz (w Styryi).
59) Kolben, weterynarz wojskowy w Bukareście.
60) Kompast, weterynarz nadworny w Wiedniu.
61) Kopatschek, weterynarz kraju w Insbruck (w Tyrolu).
62) Kopay, weterynarz w Oedenburg (w Węgrzech).
63) Korzil, korrepetytor w instytucie weterynaryjnym w Wiedniu.
64) Krein, weterynarz kraju w Tryeście.
65) Krohn, weterynarz w Hamburgu.
66) Landel, starszy weterynarz rządowy w Neuenburgu (w Wirtembergii).
67) Langenbacher Dr., weterynarz kraju w Wiedniu.
68) Laurinschek, weterynarz komitatowy w Zagrzebiu (Agram, w Kroacyi).
69) Leisering Dr., professor szkoły weterynaryjnéj w Dreźnie.
70) Lundberg Dr., dyrektor szkoły weterynaryjnéj w Sztokholmie.
71) Lüthens, weterynarz departamentowy w Opolu (w Szląsku Pruskim).
72) Maresch Dr., weterynarz kraju w Pradze Czeskiéj.
73) Marquardt, starszy weterynarz rządowy w Göppingen (w Wirtembergii).

74) Markus, weterynarz kraju w Zagrzebiu (w Kroacyi).
75) Masch Dr., dyrektor instytutu weterynaryjnego w Altenburgu (w Węgrzech).
76) Maurer, weterynarz w Stuhlweissenburg (w Węgrzech).
77) May, nauczyciel instytutu rolniczego w Liebwerd (w Czechach).
78) Mersiwa, weterynarz okręgowy w Leobschütz (w Prusach).
79) Metzdorf, weterynarz w Zgorzelicach (Görlitz, w Szląsku Pruskim).
80) Mihatsch, weterynarz w Klagenfurt (w Karyntyi).
81) Mina Dr., professor w Klausenburg (w Siedmiogrodzie).
82) Mohr, weterynarz wojskowy w Nürenberg (w Bawaryi).
83) Mrasek, weterynarz w Wiedniu.
84) Müller, professor szkoły weterynaryjnéj w Berlinie.
85) Müller Dr., professor instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
86) Mussgnug, weterynarz w Regensburg (w Bawaryi).
87) Mussgnug, weterynarz wojskowy w Augsburg (w Bawaryi).
88) Naczyński, weterynarz okręgowy w Głogowie (w Szląsku Pruskim).
89) Nedwed, weterynarz kraju w Czernowicach (w Bukowinie).
90) Neugebauer, weterynarz w Brunowie (Brünn w Morawii).
91) Neumann, weterynarz w Wiedniu.
92) Nikerle Dr., docent instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
93) Noll w Scharrenhausen (w Wirtembergii).
94) Nowotny, weterynarz w Prosznicy (Prossnitz w Morawii).
95) Pabst, radca ministerstwa rolnictwa i handlu w Wiedniu.
96) Panizza Dr., professor w Padwie.
97) Pappa, professor w Turynie.
98) Paumgartten, korrepetytor instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
99) Perdan, weterynarz w Wiedniu.
100) Perosino, professor w Turynie.
101) Petranyi, weterynarz w Bülled (w Węgrzech).
102) Petzold, weterynarz okręgowy w Chemnitz (w Saxonii).
103) Pillwax Dr., profes. instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
104) Prietsch, weterynarz okręgowy w Lipsku.
105) Probstmayr, weterynarz wojskowy w Monachium.
106) Radda Dr., weterynarz w Wiedniu.
107) Radlmesser, magister weterynaryi w Wiedniu.
108) Rawicz, professor w Petersburgu.
109) Reich, weterynarz komitatowy w Szathmar (w Węgrzech).
110) Renner, weterynarz starszy w Wiedniu.
111) Renner, weterynarz okręgowy w Steinau (w Szląsku Pruskim).
112) Reuther, weterynarz okręgowy w Wasserburg (w Bawaryi).
113) Reynal, professor szkoły weterynaryjnéj w Alfort (pod Paryżem).
114) Röbl, weterynarz miasta w Monachium.
115) Röll Dr., dyrektor instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
116) Rueff Dr., professor akademii rolniczéj w Hohenheim (w Wirtembergii).

117) Saass, weterynarz w Stein (w Austryi).
118) Satori, weterynarz kraju w Brunowie (Brünn).
119) Schenz, weterynarz w Sigmaringen (w Hohenzollern).
120) Schell, weterynarz departamentowy w Bonn (w Prusach).
121) Schmidt, weterynarz okręgowy w Hofgeismar (w Kurhessen).
122) Schmidt, weterynarz, b. nauczyciel instytutu rolniczego w Zagrzebiu.
123) Schleg, weterynarz okręgowy w Meissen (w Saxonii).
124) Schrader (młodszy), weterynarz w Hamburgu.
125) Seer, weterynarz okręgowy w Glatz (w Prusach).
126) Seifmann, magister, professor weterynaryi w Warszawie.
127) Sesselmann, weterynarz okręgowy w Reichenbach (w Szląsku Pruskim).
128) Sondermann, weterynarz policyjny w Monachium.
129) Spooner, dyrektor szkoły weterynaryjnej w Londynie.
130) Stenzinger, urzędnik w Wiedniu.
131) Stichel, magister weterynaryi w Warszawie.
132) Steidle, starszy weterynarz rządowy w Heilbronn (w Wirtembergii).
133) Straub, radca medyczny w Stuttgardzie.
134) Souza, professor szkoły weterynaryjnej w Lizbonie.
135) Szabo Dr., dyrektor w Peszcie.
136) Tamberlichi, professor szkoły weterynaryi w Rzymie.
137) Thaller, weterynarz w Fünfkirchen (w Węgrzech).
138) Thalmeiner, weterynarz kraju w Gratz (w Styryi).
139) Tscherning, professor w Kopenhadze.
140) Ulrich Dr., weterynarz departamentowy w Lignicy (Liegnitz w Prusach).
141) Undritz, weterynarz nadworny w Petersburgu.
142) Unterberger, Rzeczywisty Radca Stanu, professor szkoły weterynaryjnej w Dorpacie.
143) Vaumund, starszy weterynarz w Christianii.
144) Veith, b. profyssor weterynaryi w Wiedniu.
145) Vincentini, weterynarz w Roweredo (w Tyrolu).
146) Vicenti, weterynarz okręgowy w Prien (w Bawaryi).
147) Walther, weterynarz rządowy w Batzen (w Saksonii).
148) Warody, naturalista w Kemend (w Siedmiogrodzie).
149) Weber, weterynarz rządowy w Tharand (w Saksonii).
150) Weber, weterynarz wojskowy w Würzburgu (w Bawaryi).
151) Weidemann, starszy weterynarz w Petersburgu.
152) Weiss Dr., professor szkoły weterynaryjnej w Stuttgardzie.
153) Weiss, weterynarz rządowy w Monachium.
154) Wernaer, asessor lekarski w Jenie (w Wejmar).
155) Werner Dr., weterynarz kraju we Lwowie.
156) Wetzel, starszy weterynarz rządowy w Biberach (w Wirtembergii).
157) Wilkinson, starszy weterynarz w Londynie.
158) Wilm, weterynarz rządowy w Regensburg (w Bawaryi).
159) Winkler, weterynarz w Marienwerder (w Prusach).
160) Wirth, nauczyciel szkoły handlowej w Hof (w Bawaryi).

161) Wörtz, radca lekarski w Stuttgardzie.
162) Würzl, weterynarz kraju w Linz (w Austryi).
163) Wüst, nadradca lekarski w Darmstadt.
164) Zahn Dr., assystent instytutu weterynaryjnego w Wiedniu.
165) Zangger Dr.; dyrektor szkoły weterynaryjnéj w Zurich.
166) Zlamal Dr., professor w Peszcie.
167) Zwerger, weterynarz w Mondsee (w Austryi).
168) Zwickel, weterynarz w Oedenburg (w Węgrzech).

P. P. DOM KSIĄŻKI
— ANTYKWARIAT —

006322

SIĘGARNIA
NTYKWARIAT

DOM
KSIĄŻKI
DOM

